Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

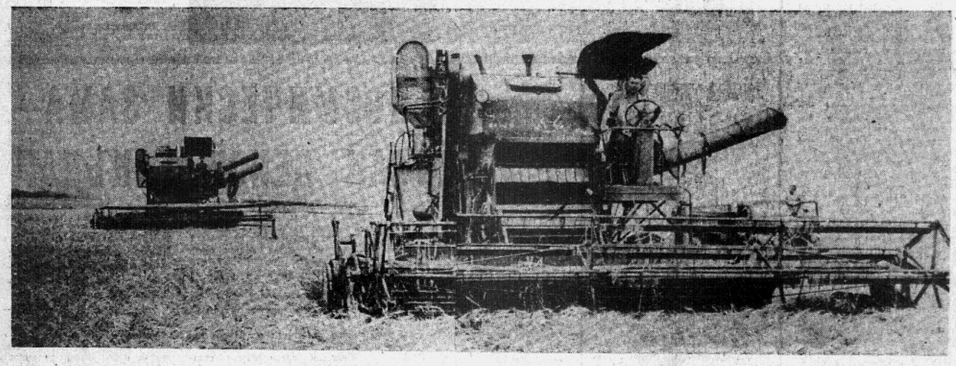
СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 72 (4513). | ЕРА, 17 июнь, 1971 шу. | Мах 2 кеп. | *Газет арадувл 1923 шера денз*

Ялаташ чуэца доладаьд

КОМБАЙНАШ АРАЯЬННАЙ...

Ший хеннахьеи доа ца дайташи ялаташ чуэцара хьалхе а йозкхояьй Грозненски района 1 Мая цІерагІча колхоза механизатораша. Самардийнахь цу колхозера шиъ самоходни комбайн араяьлар хьалхара мул баккха. Делкъел тІехьагІа араьяннача комбайнаша хьекха мукх хьатта хьакхьчар. Юххьанцарча лоархІамаша хьехьокх хІара гектара тІара 28 центнер ялат даккха аьчна колхозхоша денна дош тІехкхоачашхургдолга. 400 гектара тІара мукх балха 8—9 дийнахь ардa дош деннад комбайнераша.

Селхан догІа дийлха кІезигдукха болх ца беш лаьттабале а комбайнерий вІаштІехьдаьлар денна йола задани тІехкхоачашъе.

Къьстта дика дІаболабаьб мукх хьекхара болх колхоза толашагІа болча комбайнераша новкъосташа Пронинеи Даниловеи. Укх деношка шоай сменни заданеш цар кхоачашъяьй 140 процент.

— ТІаьда ба мукх цхьайолча моттигашка,—йоах В. Пронина.— хІаьта а дика леп са комбайн. КІеззига ха яьлча, мукх бочъабелчъ дийнахь хийцца ши норма кхоачашъе торо хургъя.

Ялаташ хьакха арабаьннача механизаторий чІоагІа йозкхою колхоза кулгалхоша. Бригадашка я дика кийчъяь станаш. Цига кийчбу бІайка кхача. ХІара дийнахь кхашка йоагІа «Автолавка», кхуха керда газеташи журналаши. ЦІеча уголокашка тэйптайпара ловзараш да.

Х. ГАЛАЕВ.

Сурта тІа: В. Пронинеи (штурвальни А. Шугарец) Ф. Даниловеи (штурвальни Подлорин) агрегаташ мукх чуэцаш я.

В. Юнцевича сурт.

БОЛХ ДИКА ВІАШТІЕХЬБАЬККХАБ

Гудермесски района «Кавказ» колхоза механизатораш мукх хьакха болабеннаб. Из хьокхаш шиъ комбайн я.

Цу кхай тІа тхоах кхийттача колхоза агрономага А. Шидаевга гурахь дийна ялат чуэцарца дувзаденна массехк хаттар дир оаха.

— Укх кхай тІа хІара гектара тІара масса центнер мукх чуэца лерхІ оаш? ТоъаМ болаш йий ши комбайн, кхы еций шун тоаь кийча ялат чуийду техника?

— Шовзткъеи итт гектара тІара мара хьаккаш хІанз мукх. Цудухьа Центральни усадьбера шиъ мара комбайн йоалаьяа оаха укх участке. Уж тоъам болаш а я. Шин - кхаь дийнахь баргба уж берригa а мукх хьекха. ХІаьта хІара гектара тІара хийцца ткъаь бархІ-ткъаь итт центнер мукх чуэцаргба.

ДІадахача шера гурахь ялаташ чуэцашехь а болабелар механизатораш комбайнаш, косилкаш тоае. Цудухьа боахаме мел йола ялат чуийду техника укх шера февраль бутт чакхбоаллаш тоаяь яьккхар механизатораша. ХІаьта ши-кхо кІира хьалха доагор чу а детта комбайний ерригача батхалаша мишта болх бу а хьежа кхай тІа араяха кийчийр.

ХІаьта а бакъахьа дерарий, укх кхай тІа цхьатарра кхоъ-йиъ комбайн дІа а оттаяь сихагІа болх чакхбаьккхача?

— Вела а къежа, бакъахь-м ма дарий из, цхьаца новкъарленаш ецаре, — аьлар А. Шидаева. Иштта ер кха Центральни усадьбера геттара гаьна vлл. Укказа комбайнаш хьайоалае ах ди эшаргдар. Дукха доагор а довргда. Цунца цхьана лакхлургда цхьа центнер мукх баккхарга дІадодар а. Цудухьа укх кхай тІара мукк чуэцара цхьан денна меттел кхоъ ди доадича а зе хургдац. ХІана аьлча пхи-ялх ди даьлча мара доладергдац колхозе кІа хьакха. ХІаьта кІа укх шера 860 гектара тІара чуэца дезаш да.

Тхо хабар дувцаш латташ хьатІаера летучка. Укказа со эшаш хІама дий, —хьаьттар механика Гучикаев Азима. — Комбайнаш хІанзалца сеца-м хиннаяц. Хетаргахьа комбайнераштa хьа гІо эшаш дац мотташ ва со. ХІаьта дІахо йодача хана хьо а хьа новкъостал а ца эшаш хуларе дикагІа хеташ а вар со се, — аьнна бегаш бир Шидаева.

Азима шоллагІча технически летучка тІа лела цун новкъост Хажиев Іимрани йоккха балха опыт йола механикаш - говзанчаш ба. ЦІаккха а моттиг нийсъеннаяц юртбоахама машен цар бехк болаш кхай тІа сеца латташ, дийцар тхога Шидаева.

— Фу даьд боахаме кІа доа ца деш лоацача хана чуэцара?

— Ялх комбайн я колхозе. Царех хІаране хьакха дезар цхьа бІаьи шовзткъеи гектаф совгІа кІа да. КІа хьакха доладича хІара комбайнера балха план лургья. Цу тІа белгалъяьха хургья цар хьакха езаш йола участкаш, хІара дийнахьара балха заданеш, царгара кІа дІаккхухьаргдола машенаш.

Комбайнашкара ялат хІара шера тхоай транспортаца дІаоз оаха. Ткъаьх йиъ грузовой машен я боахаме. ХІара комбайна гІулакх деш шиъ-кхоъ машен хул.

Гурахьа кІа дІадийна кхаш гаьца ахкаш Центральни усадьбера. Цудухьа комбайнашкара хьатта ялат дІаозаш 12—13 машен хийцца тоъаш я. Вож машенаш хьаттара, Гудермесерча реалбазе ялат дІаккхухьаш хул.

Ялат чуэцача хана хІара автомашенах бизза пайда эц укхаза. Іуйрийна 6 сахьат даьлча денз бийсанна 12 сахьат даллалца комбайнашкара хьатта, цигара пункташка ялат дІакхухь шофераша. ХІаьта цу хана гараже дийнахь а бус а дежурни автослесараши механикаши хул. Еха машен тоае миччa хана кийча ба уж.

Ялат хІара шера групповой хьисапе чуэц боахаме.

— МалагІа пайда лу цо?

— Боккха пайда лу. Масала, лоацъю ялат чуэцара ха, хІаьта еррига техника цхьан метте болх беш хиларо аттача боаккх еха юртбоахама машенаш тоаяра, царна доагор чудоттара, кхыбола тІахьожам лоаттабара болх. АттагІа хул дийнахь хІара саго баьча балха итог е а кхоачамбеацараш гучадаха а.

— Фу даьд боахаме къахьегамхой балхацара безам совбаккхара?

— ДІадахача шера санна гурахь дІадийна ялат сихагІа чуэцара шерра социалистически яхь йоаржаяьй къахьегамхошта юкъе. Яхье котало яьккхачарна ахчан премеш, карара кара тела цІе вымпелаш лу, хІара дийнахь «Молния» яха пенгазет арахец.

— Масса ди дезаргда гурахьа дийна ялат чуэца?

— ДІадахача шера аз хІанз дувцача тайпара болх вІаштІехь а баьккха, хаоттама хьалаш во доллашехьа а, хІара гектара тІара 25,4 центнер чу а эцаш деррига ялат 10 дийнахь чудера оаха. Укх шера из ха кхы а лоацъергья — 8—9 дийнахь чуэцаргда деррига ялат. ХІаьта хІара гектара тІара чуэца кІа кІезигагІа дале а 27—28 центнер хургда укх шера.

М. ХАМАТХАНОВ.

СОЦИАЛИЗМАИ МАШАРЕИ НАЬКЪАГІА

СЕПГ VIII СЪЕЗД

БЕРЛИН, 15 июнь. (ТАСС спецкорр. **Н. КОЛЕСОВ, М. НИКИТОЧКИН, А. СЕМЕНОВ**). Германски Демократически Республика — немций лаьттан тІа эггара хьалхарча болхлойи ахархойи паччахьалкхен — столицера улицаши майдаши цІейна кийчъеча тайпара ега я. Массе метте хьалъегІа ягІа ГДР-еи СССР-еи байраккхаш, цІе знаменаш, лозунгаш, транспаранташ. Боккхача лоархІамера событи санна, доккха цІей дола ди санна накъаенай Германе Социалистически едини парти, ГДР берригa къахьегамхой СЕПГ VIII съезда.

...Хоза кийчъяь я «Вернерзееленбиндер-халле» зал.

Іуйрийна ийс сахьат даьлча президиуме моттигаш дІалувц СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара нов. Э. Хонеккера, СЕПГ ЦК Политбюро членашеи членалла кандидаташеи, КПСС делегацена керте волча КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева, СЕПГ VIII съезде яьхкача коммунистически болхлойи партей делегацей кулгалхоша.

СЕПГ ЦК Политбюро члена, ЦК секретара нов. Г. Аксена хоам бир, цамогаш хилар бахьан долаш СЕПГ Председатель нов. В. Ульбрихт съезда заседане ва йиш йоацаш хиларах. Нов. В. Ульбрихта дехарах цо хьадийшар заседани дІайолаеш СЕПГ VIII съезда делегаташкея хьаьшашкеи де лаьрхІа хинна цун къамаьл.

СЕПГ VIII съезд хьаеллар хьакхайкаду. Нов. Г. Аксена Іоаеш СЕПГ VII-чеи VIII-чеи съездашта юкъерча юкъагІа кхелхача ГДР-а а кхыча мехкий а боккхийча партийни паччахьалкхени деятелий цІераш. Цар сий деш хьалгІайттар делегаташи хьаьшийи.

СЕПГ VIII съезде вай гулденнад, йоах В. Ульбрихта къамаьла тІа, вай парти хьахинна ткъаь пхиъ шу даьнначул тІехьагІа.

Вай эггара хьалхара дег тІара моаршал — вай дикагІа вола доттагІа КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте волча Советски Союза Коммунистически парте делегацега. Вай партийни съездо, СЕПГ берригaча членаша дег тІара баркал оал сийлахьча советски халкъа, Ленина деналеча партена йоккхача прогрессага кхача вай мехкаген вай партеген йиш хилийта дола массазара новкъостал дарахи оагІув хьаллацарахи. Укх минуташка воай дагардар укх дешашца дІаала йиш йолаш да вай: «Фрондшафт, доттагІал, новкъостий!».

Ерригача зало чІоагІа, дІаьхдаь тІоараш техар КПСС делегацега дег тІара моаршал деннача хана. Делегаташеи хьаьшашеи, ура а гІайтта, цІенача дег тІара моаршал телар новкъостага Л. И. Брежневга, безача хьаьшашка — Советски Союза сийлахьча Коммунистически парте викалашка.

Съездо дІайха моаршал телар новкъостий Э. Герек, Г. Гусак, Я. Кадар, Т. Живков, Ю. Цеденбал керте латтача социалистически мехкий вежарашха йолча партей делегацешка.

Заседани дІайолаеш деча къамаьлаца дувц СЕПГ а ГДР къахьегамхой а доккхийча кхоллам ечa гІулакхех, дегІаена социалистически общество хьалъеча цар доахача толамех.

ГДР къахьегамхой исторически хІамаш карагІдувла вІаштІехьдаьннад, йоах дІахо цу къамаьлаца, фашистски германски империализм эша а яь турпалча Советски Эскаро котало яккхар бахьан долаш. Воай тІулакх дІахо а дІадахьа йиш хургъя вайга, йоах В. Ульбрихта, хІана аьлча вежарий цхьоагІон накъкашка гІолла дувзаденна да вай Ленина партеца, дерригача советски халкъаца. Укх тІеххьарча 25 шера дегІаухаш дола дохаргдоаца германо - советски доттагІал вай халкъа карагІдаьнна сийлахь-доккха хІама да. Из иштта хьагуш да КПСС XXIV съезда решенеш Германе Социалистически едини парте йизза къоабальярах.

Къамаьлаца дувц Германски социалистически паччахьалкхен авторитет дунен халкъашта юкъерча арене тІа-тІа дукхагІа лакхлуш хиларах, СЕПГ-еси ГДР-ои леррагІа, лоарзагІа ца йоалаш машари кхерамзлеи, бахьан долаш, империализма агрессивни тийшача балхашта духьала лоаттабеча къовсамах. ГДР арахьарча политика керттера низ Советски Союзаца цхьоагІон кооперировании дегІаккхувлара а чІоагІъяра а, хІаьта иштта Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений содружество дІахо чІоагІъяра а интеграци дегІаккхувлара а тІаберзаба ба.

СЕПГ ший съездага енай денал дола марксистско - ленински союз санна цхьоагІо йолаши кхотаенна йолаши. СЕПГ марксистско - ленински политикаца эггара айхагІча тайпара юзаенна я ГДР политически стабильности прогресси, немций лаьттан тІара социализма прогресс. Цхьанна хІаманна а цхьаннена а могаргдац, йоах В. Ульбрихта ший къамаьл чакхдоалаш, цу къьгачен чІоагІачен накъка тІара вай даха.

Председателал деш волча Г. Аксена хоам бу, СЕПГ VIII-ча съезде дукхача мехкашкара 90 коммунистически болхлойи партей делегацеш яьхка хиларах. Съезда цІерагІа цо дег тІара моаршал лу вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей делегацешка.

Делегаташа массава раьза а волаш укх тайпара ден повестка чІоагІийр:

Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета отчетни - доклад (докладчик СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер);

СЕПГ Центральни ревизионни комиссе отчетни доклад (докладчик Центральни ревизионни комиссе председатель К. Зейбт);

1971 — 1975 шерашка ГДР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йолча СЕПГ VIII съезда директивай хьакъехьара доклад (докладчик СЕПГ ЦК Политбюро член, ГДР Министрий Совета Председатель В. Штоф);

СЕПГ Центральни Комитети СЕПГ Центральни ревизионни комиссии харжар.

Цул тІехьагІа массава раьза а волаш съезда президиуми балха органаши хержар.

Отчетни доклад е дош лу СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара нов. Э. Хонеккера.

СЕПГ VIII СЪЕЗДАГА «САЛЮТ» ЯХАЧА ОРБИТАЛЬНИ СТАНЦЕ ТІАРА ДАЙТА МОАРШАЛ

«Салют» яхача лехкаш йолча советски орбитальни Іилман станце экипажо дІайха моаршал дайт Германе Социалистически едини парте VIII съезда делегаташка. Съезда балха тІа аьттув балар, социализм хьалъеча Германски Демократически Республика къахьегамхошта керда хІамаш карагІдувлар лов тхона.

Даькъала а хилда, чІоагІ а лулда КПСС-аи ГДР-аи юкъера, Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи халкъашта юкъера доттагІали цхьоагІон!

Космонавташ
ДОБРОВОЛЬСКИЙ,
ВОЛКОВ,
ПАЦАЕВ.

1971 ШЕРА 13 ИЮНЕ ХИННАЧА ПХЕЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДАЬЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГЕХ БОЛА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ ХОАМ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йолча еррига 149 окружной хоржамий комиссегара пхезлагІа хержача Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe даьча хоржамий бухсоцаш йола даннеш хьанийцар Центральни хоржамий комиссе.

Центральни хоржамий комисси 1971 шера 14 июне хиннача ший заседане цу даннешка хьежа а хьежа белгалдир ерригача республике Нохч - ГІалгІай АССР Конституцея «Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йолча Положенеи» дІадеххача хьисапе хоржамаш нийса чакхдаьха хилар. Хоржамаш дара Закон толхалдарах лаьца цхьаккха а жалоба кхачанзар Центральни хоржамий комиссега.

Хоржамаш дара кампани чакхъяьлар КПСС XXIV съезда исторически решенеша советски наькъа хьинар зйдаьча хьале. ХІанз хиннача хоржамашка вай республика къахьегамхоша хьахьекхар Коммунистически партена гонахьа шоаш айхха кхотабенна, цхьа барт болаш хилар, коммунизма гІулакха шоаш мутІахьа хилар.

Окружной хоржамий комиссей даннеех харжархой спискашта юкъе вахав 544.380 харжархо, царех хоржамашка дакъа лаьцал 544.369 саго, вешта 99.99 процент.

Хоржамаш дара вІашагІъеллаяр 149 округ. Хоржамаш хиннад ерригача округашка.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла болча кандидаташта тІехьа кхаж тессаб 542.421 харжархочо, вешта 99.64 процент. Кандидаташта духьала кхаж тессаб 1948 харжархочо, вешта 0,36 процент.

Ерригача хоржамий округашка гІолла баллотировани еш хинна кандидаташ дувцилга йоаццаш дукхагІча харжархоша царна тІехьа кхаж а тесса депутаташ хержаб.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe берригa а 149 депутат хержав.

«Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йолча Положене» 36 статьяс, ма яххара Центральни хоржамий комиссе регистраци йир пхезлагІа хержача Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe 149 хоржамий округе гІолла хержача депутаташта. Хержараштa юкъе ба 80 болхлойи колхозхой, вешта 53,7 процент; 65 кхалсаг, вешта 43,6 процент; КПСС членаши кандидаташи 87 саг, вешта 58,4 процент, парте боацараш 62 саг вешта 41,6 процент. Херджача депутатех 38 саг, вешта 25,5 процент, 30 шерага дІакхоачаш ха йолаш ва; 23 депутат, вешта 15,4 процент, ВЛКСМ член ва.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хержа берригa а депутаташ коммунистийи парте боацарийи дерригача халкъа блока гешаме викалаш ба.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йола Центральни хоржамий комисси.

«ЮГ» ЯХА БІУН УЧЕНЕШ

...Атака дІайолаергйолча доазонна йистте сарале тІаувза йолаелар подразделенеш. Позицешка дІаэттар танкаш, гІашлой тІабола бронетранспортераш.

Наступлени еш йолча подразделенешта юкъе гІолла удаш лелар репортерски «газик», хІаьта цхьан тайпара бийсанна йовзаш йоацача цхьан моттиге совца гІерташ мел хьийга къа зехьа дайра. Шаьхха, лага я доацаш, нейтральни доазон тІа ийккхар машен.

Укказа гІар-тата доацаш сатийна я. Тамашийна, дагадоацаш нийсденна хІама. ДІа, тІехьашкахьа, унзарвоаккхаш бирса йоагІа наступлени еш йола подразделенеш. Хьалхашкахьа — Іимад йоацаш латт чІоагІа лаьца оборона.

Сатоссаш йолаелар эггара хьалхара залпаш. Наступлени еш йоагІа подразделенеш хо а енна, йоккхий топаш етта волавелар «противник». Обороне латтарий чІоагІалон пункташ йохае лаьрхІа цхьатарра юхаетта йолайир йоккхий топаш.

Ало цІийяьча арен тІа мащений тата доалл. Подполковника А. П. Мельникова танкови батальон, ше йоагІаше а тІема кийчон лостамашка дІа-юха а яьожа, атака дІайолаергйолча рубежа тІа яьлар. Сигалара Іочудеш чІоагІа новкъостал а долаш ю наступлени тІема аренна тІерча сигала гІолла удаш лелача самолеташа, «противника» оборона латтача кІоаргга дІачу а ухаш бомбаш чуетт.

ТІахьаьлхараш юхатоха дагахьа, обороне латтача подразделенеша хІанзарча герза дерригa тайпаш юкъедаьхад. Цхьан фланге низ болаш контратака яра новкъосталца цар вІаштІехьдаьлар тІабоагІараш юхасовцабе. ХІаьта а, кхы де хІама а доацаш оборонана юккъе чубоал тІом.

Чоалханеча, хьалашка лела езаш хул танкови экипажий. Ораши аьлеши сов дукха долаш я моттиг, цу тІа а хьалхашка оттаяь духьаленаш а я. Наступлени йолаяле хьалхагІа болх дика бир эпсара Н. Ляховича разведчикаша. МугІарерча Цыцко Николаеи кхычари дукха хІама даьд «противника» оборона система хьагучаяккхара. Цар гучаяьхар танкаш бронетранспортераш, огневой точкаш латта моттигаш. Авиацена хоеннай гулъенна латта автомашенаш, хьагучаяьккхар хьуна юкъе хьулъяь латта минометни батарея, оборона хьалхашкахьара доазув мичa гІолла дода хара новкъостал дир.

Цхьабакъда, «противнико» цу цхьан бийсанна керда чІоагІаленаш хьалъоттайир, цудухьа хІанз керда наькъаш лаха, духхьал секундаш миссел ха юкъейолалехьа дича бакъахьардар къоастаде дезаш дар.

Сенгараштa тІаккхьачa тІема машенаш лаьгІлуш бІаргагу тхона. Уж цу бийсанна яьха а разведкана хоялаза а яр. Тактически дешаш къоастадарах тийша яр укказа наступлене темп, хІаьта иштта толам балга а цунах тийша хила мегаш да. Цу сахьате дІахьалхабоах тІаьш техкараш. Обороне латтача подразделенеша бІарг хьа ца лохьийташ йоккхий топаш етташехьа а, оборона юккъе чуух танкисташ, шоаш болххашехьа а духьале еча чІоагІалон пункташта деш дов а долаш.

Цу халача хьалашка ший декхар тІехдика кхоачашду наводчика ефрейтора В. Григорьева. Цхьан заводера слесарь, из запасера воалаваьв ученешка. Хьалхашка оттадаь декхар толаме кхоачашде новкъостал ду экипажа цун опытои сабарои.

КІоаргІача оборонана бокъонца ший де дезар дир авиаце. Летчикаша чІоагІа бомбаш, чуйийттар, «противника» самолеташа яь атакаш юхатехар.

Бийса юкъеяхача хана, оборонах чакх а лийлха, шерача хи тІа кхаьчар наступлени еш йола подразделенеш.

А. РЖЕВСКИЙ,
В. СЕРОВ,
ТАСС спец. корраш
«Юг» яха бІун ученеш латта район.

Сурта тІа: чухьалха кийчлуш я танкаш.

О. Кузьмина телефото.
ТАСС-фотохроника.

КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКЕ ДЕ ЛЕРХIАРАШ

Дика къахьийгар красномолотовцаша дIаяхача пятилетке. Паччахьалкхен план продукци хьаярси реализаци ярен боарама ханал хьалха кхоачашйир. Цу пхе шера 34 процент дукха-гIа хьаьвй продукци, цунах 90 процент яр къахьегама овсарле лаккхъяра чотах яьй.

Пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра новкъостал дир кердача экономически реформа. Цо заводa беррига болхлошкара дIадийкар экономика знанеш лакхъелга, планированеи экономически стимулированеи керда порядок практике юкъехкахьа ховлга, производства резервaех биззагIа пайда эцилга.

Мехкдаьтта, газови, мехкдаьтта химически промышленноста лаьрхIа чоалхане оборудовани хьаяра пхе шера плана задани толаме кхоачашъярах Октябрьски революце орден еннай завода коллективана, хIаьта заводерча 41 болхлочоа доккхий правительственни совгIаташ деннад — Советски Союза орденаши медалаши. СовгIаташ деннараштa юкъе, формировщикаш А. П. Дубасов, О. А. Дженгазиев, токараш В. В. Ясенкова, М. И. Бордзилов, М. В. Двойчиков, В. П. Половинков, К. Д. Гайрбеков, котельщикаш Н. Г. Рыженков, Е. П. Кораблёв, ковавщик А. А. Альбикхаджиев, электросварщик И. Мусхаджиев, кхыбараш.

ДIаяхача пятилетке 34 процент лакхъяь производства объем 53 процент лакхъе еза 9 пятилетке. Шера юкъера лаьрхIача продукци дукхагIа яхара темп 8,9 процент хургья 1965 — 1970 шерашкa хиннача 5,9 процента меттел. Изделей керттерча номенклатурагIа арахецa продукци дукхагIа хургья: мехкдаьтта аппаратура хьаеча — 79 процент, буровой насосаш хьаеча — 40 процент, цементировочни агрегаташ хьаеча 52 процент, фонтанни арматура хьаеча — 3,7-зза, мехкдаьтта оборудованенa запасной оатхалаш хьаеча — 2-зза.

ИйслагIча пятилетка керттерча декхарех цаI да оборудоване керд тайпаш арахеца доладар. 1971 — 1975 пхе шера планагIа лаьрхIад СССР къилбаседехьарча районашка болх беча мехкдаьттахошта оборудоване бIарча комплекс арахеца. цементировочни часосаш агрегатий ерригa комплекс кердача, 160, 250, 320 говра ниэ болаш, бурув тохача сацна, иштта скважинашта эксплуатаци еча я технологически операцеш чакхъяха мехкдаьттахошка йиш хулийтаргйолаш йолчa универсальни оборудованеца хувца 700 балха атмосфера лоьш йола фонтанни арматура сихха тIера хьалйсахача штуцарашцеи колонни коргилгашцеи цхьана мехкдаьттахошта лоатгае противовыбросной оборудовании хIаьта иштта блокий хьисапера биметалли юкъе я ухийташ кхыйола чоалхане, аппараташ а хьаелга вIаштIехьдаккха.

Цу пхьан ханна дукха мероприятеш чакхъяха еза арахеца оборудовани дикагIа хилийтара. Оборудовани дикагIа хулийтаргйола керттера гIулакх да цо тешамеи бIаьххача ханеи болх белга вIаштIехьдаккхар. Цу гIулакха агрегатийи часосийи къаьстта керда конструкцеш хьае, цар тешаме болх бара тIехьежам лоаттабергболаш йола лабораторе вIешагIйолла, арахецачa оборудоване болх мишта бу хьежара массеть испытательни стенд хьалъе, станинаш, кхаминаш йола передачаш, кхыяраш санна йола къаьстта лоархIамера оатхалаш уллаши нийсеи дикеи хьаелга Iалашдеш йола керда технологически процессаш юкъейоалае лерхI. Оатхалаш чIоагIагIа хилийтара ээотированни хромированни лаккхача частотай токашца закалка елга, кхыйола хIанзара процессаш шерагIа юкъеккхахьа.

Кердача пятилетка планагIа лаьрхIача тайпара продукци дукхагIа хьаелга Iалашдергда къахьегама овсарле сихагIа лаккхъярен керда мощносташ юкъеккхуеларен чотах.

Укх пятилетке дукхагIа хьаеш йолча продукцех 90 процент совгIа яр къахьегама овсарле лакхъяра чотах еьгья. Болх беча пхьан сага юкъера лаьрхIача хьаеш йола ерригa продукци 1975 шера 49 процент дукхагIа хургья дIаяхача пятилетке 32 процент дукхагIа мара ца яьча метта.

ЛаьрхIача тайпара къахьегама овсарле лаккхъелга Iалашду технологи дIахо эргайоахаш тоаярцеи производство дикагIа вIаштIехьъяккхарцеи, керди специализированнии оборудовани юкъеккхахьарца.

ГIулакх деш йола персонал мукъаяккхари керттерча производстве цунах пайда эцари духьа — мухьаш тIадувттареи доассадареи балхашта ерригача объемах 88 процентага кхаччалца механизаци яра мероприятеш чакхъяха, складской помещенешта цохашка кхаччалца бедали материалаши централизованни способагIа дIакхухьаргйолаш механизаци е лаьрхIад.

Къахьегама овсарле лаккхъяра задани кхоачашъелга дукхача хьале зехьа йоаеш йола ха кIезигьярахи производства резервaех биззагIа пайда эцарахи тийша хургда. Цунна новкъостал дергда Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам лерраргIа юкъеккхахьаро. Пхе шера кийча а яь, юкъеяхьа лерхI 1000 гаргга волча болхлочо дакъа лоацаргдолаш йола НОТ-а 40 план. Цу пхьан ханна шерра вIаштIехьйоаккхаргья хIара шера 900—1100 саго дакъа а лоацаш болхлошта гIулакхерча наха, инженерно-технически балхаш дерашта технически образовани лургйола дешара сеть. хIаьта цо а иштта новкъостал дергда къахьегама овсарле лаккхъяра.

Кердача пятилетке продукци дукхагIа хьаергья керда производственни мощносташ болх бе йолаялийтара чотах.

Пятилетка шерашка хьалъергья шера 3260 тонн фонтанни арматура хьае низ кхоачаргбола цехий блок, шеръергья болат лоаладу, пхьоаллений, сборочни цехий мощносташ, реконструкци ергья водоснабженеи канализацеи, завода гоннахьа защитни зона хьаергья, цу дерригача балхашка дIаяхийта лерхI 8,0 миллион сома капитальни вложенеш, дIаяхача пятилетке яхийтача 5,9 миллион сома меттел.

Халкъо делаю продукци дукхагIа хьаяра хьакъехьа КПСС XXIV съездо яь решени кхоачаш а еш, специализированни цех вIашагIйолла лерхI заводо культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа 1,5 миллион сома маьха продукци шера арахецаргйолаш. Пятилетка шерашка дикка шеръергья халкъо делаеча хIамай ассортимент хIаьта продукци ше 1970 шерарчал 12-зза дукхагIа хьаергья 1975 шера.

Кердача пятилетке къахьегама овсарле сихагIа лаккхъяра чотах а хIаьта иштта технологе прогрессивни тайпаш производствана юкъеккхахьарен производство дикагIа вIаштIехьъяккхарен чотах а дукхагIа хьае лаьрхIача продукцие новкъостал дергда керттерча производственни фондех пайда дикагIа эцара. Керттерча фондий маьха цхьан сома лоархIаш арахеца продукци дукхагIа хургья 1970 шера 1—77 хиннача 1975 шера 2—05 кхоачаш. хIаьта из капитальни вложенеш дIаяхийта ца езаш кхы тIа я 6 миллион сома маьха продукци арахецара нийсса да. Иштта лакхлургья оборудоване балха сменноста коэффициент а — 1,3-гара 1,5-га кхоачаш.

Къахьегама овсарле лакхъяларца цхьана лакхлургда завода болхлой алапи а, керттерча даькъе материальни поощрене фондера тела премеши ахчаши дукхагIа хиларца. Пхе шера болхлой юкъера алапи 20—22 процент лакхлургда. гIулакхерча чахкеи инженерно-технически балхаш дерийн — 15—18 процент.

Тоалургда завода болхлой производственни чуIеча моттиги бытовой хьалаш. Кердача пятилетке завода цехашка кхы тIа э оттае лерхI 90 вентиляционни установка грузоподъемни краний кабинашка — кондиционированни установкаш, завода ерригача цехашкарча хIанзарча бытовой помещенешта реконструкци ергья йоккхалга, кийчъярга, куц даккхарга диллача кердача санитарни нормашка дIакхоачаш. Иштта чакхъяха лерхI производствашкара арауха мIадаши феца урагIъуха бIеха хьажи цIенъергйола мероприятеш. Кердача пятилетке завода болхлошта хьалдерга 1150 квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош (дIаяхача пятилетке 2700 квадратни метр йолаш хьалдаьдар уж), кагирхой бахача чуIеча цIерой городока комплекс. Цуьна чуйоагIаш хургья цхьаь бараштa 500 моттиг йола общежити, дезал бараштa 260 моттиг йола общежити, 100 сага Iсха моттиг йола столови, 400 саг чухалла зал а йолаш йола клуб, 140 моттиг йола детсад.

Тоалургда завода болхлоштеи цар дезалаштеи деш дола медицински культурно-бытовойи гIулакхаш. Вай республикерча хоагIа йолча моттигашка салоIа зонаш хьаеш латт, санаторешкеи салоIача цIеношкеи хIара шера 400—420 болхлои гIулакхера саги хургва, пионерски лагерашка — 750—800 бер.

Завода технически боарам лакхбаларо, технологии производство вIаштIехьйоаккхилгеи тоадаро, арахеца оборудовани дикагIа хиларо новкъостал дергда производства эффективность лакхъяра, завода технико-экономически хьокхамаш тоадара.

Укх пятилетке бедалгеи материалашкеи дIадодар 12,8 процент, алапега дIадодар 6 процент, йоагоча хIамангеи электроэнергеген дIадодар 10 процент лохделаьрхIад. Цул совгIа организационно-технически мероприятеш юкъеккхахьара чотах кходергда 4 миллион сом гаргга паччахьалкхен ахча. Цу дерригача хIамаша йиш хулийтаргья пхе шера промышленни балхех боала пайда 2,58-зза дукхагIа хилийта а производства рентабельность 1970 шера хиннача 18,6 процентагара 1975 шера 35,2 процентага кхоачеш лакхъе а. Кердача пхе шера план кхоачашъяра иштта новкъостал дергда планированеи экономически стимулированеи керда система дIахо эргайоахаш тоаяро. Пхе шера боахама расчет юкъеяхьа лерхI завода цехашта чуйоагIача участкашка а, хIаьта иштта службашкеи отделашкеи. Цу пхьан ханна тоаергья материальни поощрени, цхьайолча участкашка юкъейоалаергья щекински метод.

Кердача пятилетке заводо болх бу 5 бутт баьннаб. Кердача пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяр дукха делаеча социалистически яхьа цхьатарра юкъе я баха. КПСС XXIV съезда решенеша дегаш айдаь болча красномолотовций коллективо толаме кхоачашду тIачийца декхараш. Продукцена реализаци яра 5 бетта план 103,1 процент кхоачашъяьй, плачал совгIа реализаци яьй 479 эзар сома маьха продукцена. ДIаяхача шера пхе беттаца нийсйича 16,2 процент дукхагIа реализаци яьй продукцена, 13,7 процент лакхъеннай къахьегама овсарле — алапи 8 процент лакхленнача метте. ТIеххкхоачашъяьй пайда бара задани: алхха укх шера 4 бетта планал совгIа 158 эзар сома пайда баьб.

Цунна цхьана кхоачамбоацараш я да заводеи, цехийи балха тIа. Массехк цех я ритмично болх ца беш, заданеш кхоачашъяц къахьегама овсарле лакхъярам изделей номенклатураней. Цхьадолча даькъе кIезигьяьяле а, дукха я хIанз я зехьа йовш йола хIамаши пайда хьа ца луш дIаухийта ахчеи.

Кхоачамбоацараш дIадаха а ший къахьегама лаккха мах барах къахьегама керда толамаш дахарца жоп дала а. пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъе а, цу тайппара коммунизма материально-технически база хьаяра юкъе шийгара доагIIаш дола дакъа лаца а деза Октябрьски революце орден делаеча «Красный молот» завода коллективо.

К. ГОЦКИЙ.
«Красный молот» завода керттера экономист.

МОСКВА. Глубиннонасосни штангаш дIаккхаьара, тIаювттара, Iойоассаяра штанговозаш арахеца йолаяьй лейтенанта Шмидта цIерагIча Бакински машинашъеча заводо. Шийна тIера мухь миччахьа хилча а — тайге, яьссача ара, лоамашка — буровойнка дIабохьалургболаш я миччахьа гIолла делалуш йолча «ЗИЛ-157 КВ» яхача автомобила ларда тIа хьаяь агрегат. Цунга айъуш бола мухь — 2,5—6 тонн, 200 градус дIа-юха хьовз стрела, эггара лаккагIа из айденнача хана — 3,6 метр лакха хул. Платформа тIа йоахкача рычагий новкъосталца управлени ю механизмашта.

Цу тайпара цхьа агрегат балха юкъеяккхарах шера хула экономически эффект — 6500 сом.

СУРТА ТIА: керда штанговоз — СССР ВДНХ «Мехкдаьтта промышленность» яхача павильонерча экспонатех цаI.

Н. Хренникова сурт.

ТАСС фотохроника.

ШУРА ДУКХАГIА ХИЛИЙТАРА

Ана юхе хIанз а сийрдаяьнняц. ЦIаьхха сатем бохабу юрта юкъе гIолла йоагIача машена тIа багIача кхалнаьха оаваша, лекхача пандаро. Уж ба «Ингушский» совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферме Iуйрийна доахан детта болха доярказ.

Цар доахан детта моттиг я Ачалкхена гаьна йоацаш. Ах сахбата дIакхоач уж.

Дика бу цар шоай болх, цхьаккха минут зехьа йоаяц. Доахан махулла сихагIа дийтта а даьха доажаде дахийта деза. ЧIоагIа теркам тIабахийта болх бу доярказа Картоева Аняс Тукаева Тамарас, Бекбузэрова Маккас. Царел дукха тIехьаюсаш яц Картоева Диба а.

Цар кадай лелача кулгашка хьежача ховрга уж балха тIера болга. Из дика хьахойт укх цифраша. Шура яккхара ах шера шоашта енна задани цу доярказа толамца кхоачашъяьй май бутт болалуш ХIаьта ерригача фермо ах шера план кхоачашъяьй май бутт чакхбалачехьа. Массанена хьокхам луш къахьег коммунисткаша Картоева Аняси Тукаева Тамареи. Шоаш дика къахьегарал совгIа уж кийча ба новкъосташта эшаш дола гIо де а. ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера план Картоева Аняс кхоачашъе лерхI укх бетта. ПланагIа 1900 килограмм йолча хIара Iаттагара 1600 килограмм шура яьккхай цо хIанзалехьа а. Цунца яхье баьннача Бекбузарова Маккаси Тукаева Тамареи лерхI тIехьа ца биса. Укх шера оаха тхоай низ ма кхоачча болх бергба Даьхен «шурий Iам» совбаккхара, — йоах доярказа.

Д. КАРТОЕВ.

БЕЗАМЕ САГ

Карабулакерча универмага культтовараш дохкача отделе массаза дукха нах хул.

— Юртхой вахар ди тIехь тоалуш доагIа, — яхаш дувц поселкови Совета председатела нов. Шевлякова. — Кхоачамболаш да сберегательни кассе шоай ахча улладеш Кирова цIерагIча колхозера 1500 саг за эьлча. ХIанз наха дукхагIа эш мотоциклаш, телевизораш, дукха кхыйола хIамаш.

Культтоварий отдела «да» за Тангиев Ахьмад. Ер тика хьайийллача денз укхаза болх беш ва из.

— Укхаза хьалкхийна саг ва Ахьмад, — аьлар сога универмага директора. — Цхьаккха бутт дIабахабац товарооборота план цо кхоачаш ца еш. Шийна могачох ийдархоша дукхагIа дIадеха товараш Iалашде а хьож из.

ЦаI шоллагIчоа тIехьа прилавкана тIаух ийдархой. ХIаранеца безаме ва из ГIадвола Ахьмад шийна эша хIама а ийца тика чура саг дIавахача. ХIаьта гика чу доаца товараш хьаттача ше вицлургвоацаш дIаяздеш киса доалладу книжка да цун.

...ХIара Iуйрийна шерра ший наI хьаелл универмаго. Безаме, велавенна ший болх дIаболабу продавеца Тангиев Ахьмада.

А. КОЛЕСНИКОВ.

КОСМИЧЕСКИ ЗАМА — ВАЙ ДЕНОЙ БАКЪДАР

1971 шера 6 июне 7 сахьати 55 минути яьлча Советски Союзе сигалдахийтад «Союз-11» яха космически кема. 7 июне 10 сахьати 45 минути яьлча толаме вIаштIехьдаьккхад «Союз-11» яха транспортни космически кема 19 апреле орбита тIа яьккхача «Салют» яхача Iилман станцех дIатоссилга. Кема экипаж Iилман станце помещене чу дIачуяьннай.

Цу тайппара, Лаьттанна гонахьарча арене хьа а яь, болх бе йолаеннай дунен тIа эггара хьалхара лехкаш йола орбитальни Iилман станци.

Прогресса лагIаш тIа гIолла масса йода адамле. Вай оал: Iанара зама хиннай, тIаьхха — электричества зама, цхьабакъда, уж «замаш» бокъонца маца хиннай оалалац вайга.

Кхы тайпа да гIулакх — космически зама. Из дIайолаенна да массанена а довзаш да: 1957 шера 4 октябрь. Нагахьа санна цунах шеко йолаш саг хиннавале а, 10 шу хьалхагIа Гагарин Юре бIаь бархI минута дуненна гонахьа баьча наькъо дIаьхар тIехьара шеконаш: Iанареи электричестван замалахь паразозехи электровозехи пайда эцаш санна, космически замалахь сага торо хиннай космически кемашта сигала гIолла некъ бе.

Шийца фу дахьаш еннай космически зама?

Эггара хьалха — Iалаьуате чIоагIа шеръеннай Iилма чулоацаг сфера. Эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутник орбита тIа ярца Iилмахой духхьашха йиш хиннай бустамаш доаха аппаратура космосе яхьа. хIаьта цо торо хилийтай керда башха-дика эксперименташ е. Из чIоагIа лоархIам болаш да, хIана аьлча хьалхагIа керттерча даькъе электромагнитни излученех йоаллача информацех кхоачам бе безаш хиннаб Iилмахой. ХIаьта из атмосфера чIоагIа харцахьа а йоахаш, сов дукха эшаеле кхоач Лаьттан тIарча аппаратурага.

Бакъдар аьлча, Лаьттан тIара башха дика астрономи ерригача торонех пайда ийца яьннай ала йиш йолаш дац Цхьабакъда, шоай аппаратурагара астромаша хьанийьча информаце тIа-тIа дукхагIа дувцараш дайтад цкъа санна дукхаза а. Из ишта хиннад, цкъа-дале, дош къоастадарга дIакхача гIерташ телескопаша болх баьндаь, хIаьта шозлагIадале, кердача чоалханеча аппаратуран тохкамаш дара методашеи гIалат ца йоалаш болх беш хиларах массаза чIоагIа дог тийша ца хинналаь. Къаьстта а, нагахьа санна дагадоаца результаташ хьаккхаьчача.

Геттара дика масал — радиострономе къоначa Iилма средствашца Венера тIехьеи тIара температура миштай ха гIортар. Хьакхаьча результат (600 градус) вIалла гара а хиннац Лаьттеи Венереи планеташ йижарий я аьнна хийттачоа. цудухьа «Венера-4» сигала яхханца дукха бараш тийшабац цунах. Алхха ракетно-космически техника средствашa мара йиш хилийтац шоватхъе иттлагIа шераш чакхдоалаш. хьашт мелл а Iайна хиннача дукххача къовсам тIа долча дешашта хаьдда цхьа жоп дала.

Дагадоацаш тар Венерана тохкам баьчул тIехьагIа хьакхаьчараш. Кхыметтел радиоастрономически даннеш бахьан долаш Iилмахой цхьадолча даькъе цун тIехе лакха температурен давлени йолаш хила мег аьнна хеташ хиннабале а. Венера вахара аьттув бола хьалаш а долаш йола сигалара Лаьттан новкъост я яха массазара уйла тIех хиннай. Цхьабакъда, «Венера» яхача серех йола советски автоматически станцеш цига яхачул тIехьагIа шаьра гучадаьлар, эггара пессимистическегIа йола уйлаш нийсагIа хинна хилар. Венера атмосфера 95 процент углекисли газах латт, атмосферни давлени — 85 атмосфер хила мегаш; тIехенна гоннахьара температура — 500 градус гаргга; магнитни полеи радиационни поясаши яц — лоацца аьлча, хьалаш вахара мегаргдолаш дац.

Советски автоматически станцеша Iочудахкийтача Бетта «тIехьашкахьарча» оагIон сурташа торо хилийтай цун карт оттадеи керда хьайийллача кратерех а техка гIорбаьнначa адамлен викалий — академика Королев Сергейи поэта Омар Хайямеи, космонавта Комаров Владимира а писатела Жюль Верна а, форда наькъаш даьча Фаддей Беллинсгаузенеи космонавтикана лард еллача Циолковский Константинеи цIераш даим малха лоаттаеи. Эггара хьалхарча луникашa бакъладь хояллал атмосфереи магнитни полеи Бетта тIа ца хилар. Миштай хайра Бетта тIехеи характеристикаш а: дош доацар хиннад Бетта тIарча сомача дема тIоаво Бетта тIа Iохайна космически аппарат цу сахьате Iокъайлайоаккхаргья яхаш кхерилга. Космически техника средствашца яьча тIагIолларча эксперименташа хьахьекхад, Бетта ченаш Лаьттанчарна вIалла тара ца хилар. Бетта искусственни спутниkий орбитай эволюцей бусташ дахаро йиш хилийтар гравитационни поля характеристикаш миштай ха а Бетта дегIа масса цхьатарра дIа-юха екъаенна ца хилар хьагучадаккха а.

Нах Бетта тIа ахаро къаьгга бакъйир ракетно-космически техника торонаш. Цхьабакъда, Бетта тохкамаш дара программана юкъе кхы кIезигагIча лоархIаме яц автоматически средстваш а.

Гучох, хIанз хьатIаэттай Беттах йола Iилман информаци сихха Iоаен вIашагIтохен езаргйола ха. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да, из информаци ма могга йоккхагIа моттиг чулоацаши йIаьххача ханеи гулъяр. Цу тайпара эксперименташ яра эггара экономичнегIа йола средство я «Луна-16» яхача тайпаех йола автоматаши толаме болх беш хIанз ах шу совгIа ха йоаккхаш йоалла «Луноход-1» а.

ХIанзчул тIехьагIа цхьан шера яь ца Iеш анализаш ергйолаши Лаьттахи цун ченехи йола вай знанеш а кIоаргъергйолаши йола йIаьхий материал еннай космонавтика дIадахача шерашка. Цхьабакъда, Бутт караберзабаь баьннаб ала хIанз а хьалха да: Бетта еш йола штурм хIанз а йистеяьннаяц.

Марсо а иштта бохам баьб лаьттан тIа йоаца цивилизацеш лехаш болча энтузиасташта. Углекисли атмосфера, магнитосфера ца хиларо, Венераца нийсбича. Iалаьмате лоха давлени хиларо цхьаккха шеко йитаяц, марсиански цивилизаци — беррига а хоза фаьлг мара ца хиларах. Цхьабакъда, хIанз а гучаяханза дукха къайленаш йисай Марса тIа. ХIанз Марса тIа яхийта я «Марс-2», «Марс-3» яха советски станцеш. Белгтала аьлча, цар жоп дала деза боад оттабеш, хIара бIаьстан юкъе полюсера экваторе ухаш йола сезонни талгIе фий; «Маринер» яхача серех йолча космически аппараташ тIара Iочутийннача сурташ тIара дукхагIа болча наха вIалла дага а доацаш гучаяьннача марсиански кратерий Iалам миштад яхараш санна долча хаттарашта мукъагIа жоп дала дезаш я уж: Марса тIехеи керттера характеристикаши миштай, хIаьта, юххера а, вахар дий Марса тIа?

Бакъдар аьлча, юхьанца даьча тохкамий результаташ шеко йолаш яле а, Марса тIа вахар (цивилизаци а йоацаш, вахар) хилар гучадаккхарах йола доагдоахийла хIанз а яйнаяц. Хьожаргда вай май бетта Марса гобаха яхача «Марс-2», «Марс-3» яхача космически аппараташа воашка фу оал.

Вай тIадаха планета Iомаеча Iалаьмате боккха лоархIам болаш гIулакх даьд космически средствашa. Эггара хьалха цунца лархIа дезаш да Лаьттан радиационни поясаш хьаеллари царна тохкамаш дари. Уж ца хилча яргйоацаш я аьнна хIанз сов чIоагIа хетарах вай кхыметтел цец а доал эггара хьалхара спутникаш сигал а яхалехь уж йолаш хилар теоретически хьа хIаца аьннадац-хьогI аьнна хеташ.

Космически кема новкъосталца мара вIаштIехьдаргдолаш хиннадац Лаьттанна тIерча атмосферана, ионосферана, экзосферана тохкамаш делга, планеташта юкъера магнитни полеши кхохкленнача частицай тоатолаши, Маьлха бIайхал, иштта кхы дIахордараш Iомаделга.

Малх бIоахбаларгеи шелбаларгеи хьежжа ший физически характеристикаш дикка хувцаш хинна ханнай Лаьттан тIерча атмосфера. Масала, Лаьттан лохача спутникий «вахара ханна» влияни еш йола атмосфера кхаьта хулга 500 километр лакхача моттиге 100-зза совгIа хувцадала тарлу. Гучадаьннад, лакхалга хьежжа атмосфера химически состав хувцалуш хилар. Хьахайнад, 200 километр лакхача моттиге атмосфера керттера состав азот а доацаш, кхы а лакхагIча моттиге геленеи водородаи моттиг мукъайоалийташ дола атомарни кислород хилар. Юххера а, 1000 километр гаргга лакхача моттигашка дукхагIа да вай планета водородни пордув хьахулийташ дола водород.

Лаьттан искусственни спутникаша боккха пайда баьб халкъа боахама. Укхаза эггара хьалхарча агIанна белгалъяханза яргьяц метеорологически бувзамен спутникаш. Метеорологашта дика хов, дукха ха хьалхагIа хаоттам мишта хургба хара спутникаш тIара Iочууха даннеш. Кхы кIезигагIча лоархIаме яц хIанзле Советски Союзе болх беш, «Молния-1» яхача спутникех пайда эцаш йола «Орбита» яха ретрансляционни сеть. ДIахо, шеко йоацаш, халкъа боахама спутникий торонаш кхы а дукхагIа шерлургья.

Догдаха йиш йолаш да, каста сага боахама гIулакхашта Лаьттан спутникех меттел, Бетта тIеи Маьлха система кхыча телашкеи ахара йолча космически средствaех пайда эцаргхиларга.

ХIанз сигала гIолла деча наькъий керттера лоархIам сенах латт аьла, из латт. Маьлха система хургйолча сийлахь-йоккхача цивилизацена цар лард йоллаш хиларах. Космонавтика тахан чIоагIа дегIа ме ух, сихагIа хьалъергья моллагIа планета Лаьтта а санна караерзаяь хургйолаш йола из башха дика здани.

Александр СЕРОВ,
АПН Iилман комментатор.

ВIашагIа хотталуча хана «Союз-11» яха транспортни кемеи «Салют» яха орбитальни Iилман станции хьахьокхаш дола сурт. Космосе иштта хиннад экипаж «Салют» яхача орбитальни Iилман станце яккхар.

ТАСС фотохроника.

Продукци алсамъяккхара

КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяра Надтеречни района къахьегамхоша керда социалистически декхараш тIаийцар. Хьалха пайда ца эцаш хиннеи кердеи резерваш а лехаш района юртбоахама къахьегамхоша соцам бир планал совгIа ших эзар тонн ялат я таьккха, пхи эзар тонн паччахьалкхенга дохка. Цул совгIа паччахьалкхенга планал совгIа яхийтта эзар тонн комсаш йохка.

Шоаш хенна деш кхоачашдара оарцагIбаьннаб къахьегамхой. ХIана цар шоай беррига низи говзали тIаяхийтай культураш хьувкъаяра. Иштта, ялата зе деча «жужелица» яхача чоапилгашта, цицхолгашта, дахкашта, «черепашка» яхача калпешта, кхыйолча садоахкача хIамашта духьала молхаш техай. Пул совгIа юртбоахама культурашта зе деча йоархIашта духьала итт эзар гектара тIа гербецидашца обработка е лаьрхIад. ХIаьта гураь кийна ялат бархI-итт дийнахьи комсаш ткъаьи пхиъ дяй нахьи чуэца лаьрхIад.

Ерригa юртбоахама техника тоаь кийча я. Ялат чуэцараштa салаIа дика кийчъяьй кхашкара станаш.

Боккха теркам тIабоххийт районе юртбоахама керда кадраш кийчъяра. Иштта укх шера районе кховаткъе итт поливальщик. пхи бIаь комсаш йоIараш кийчбергба района боахамашка.

Тха районера дукхагIа дола боахамаш комсаш кхееш да. Укх шера комсий плантацешка шпалераш оттае. тIадоагIача шера комсаш нийлха хилар дIадаккха лаьрхIад.

Хьайбай боахам дегIабоалабара дукха лоархIаме мероприятеш чакхйоахаргья районе. Иштта, укх пхе шера цаI хьакхарч делаю, кхоъ—коа тIара оалхазараш, пхиъ кроликаш кхею фермаш хьалъергья. Дикка чIоагIъергья доакъара база а.

Боахамеи финансовни хьал чIоагIдара, дукхагIа дола боахамаш хозрасчета тIа доахаргда. ХIаьта балха процессашта механизаци а яь хIара шера къовсам лоаттабергба юртбоахама продукци яккхарга дIадодар лоxдара.

И. ГАЙРБЕКОВ.
КПСС Надтеречни райкома юртбоахама отдела заведующи.

ХЬАЙБАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

ХА ЙОА ЦА ЕШ

Балхаш сихденнад хIанз хьайбаш леладерий. Iан замалахь чусоцадергдолча хьайбашта тIатеIIа доакъар Iелашдеш ба уж. Ховш ба фермай болхлой хьайбашкара йоаккха продукци царна дIалуча доакъарга хьежжа мара хургйоацилга. ХIьата нийслагIча пятилетка укх хьалхарча шера республика хьайбаш леладерашта хьалхашка партеи правительстваи оттадаь декхараш лакха да. Уж толамца кхоачашде хала хургда, нагахьа санна производства хьалха пайда ца эцаш хинна резерваш юкъе а йоалаеш хьинаре къа ца хьеге. Из ха а ховш дикал лакха йолаши сихей йол Iалашъяра берригa низ тIабахийта къахьегаш ба Шелковской района Къахьегама Цеча Байракха орден лелаеча «Путь к коммунизму» колхоза хьайбаш леладераш. Дика вIаштIехьбаькхаб цар шоай болх. ЛаьрххIа доакъар Iалашдара вIашагIъелла шовзткъа сагах латта шиъ звено я боахаме. Буц хьокха, из гулъю, аргIаш ду, кхыйола хиланза яргIйоаца техника я цар доалахь.

Цу звеношта керте латт коммунисташ Скрыпников Ивани Цесарь Леонтийи. Хьалхара шу дац уж доакъар Iалашдеча звеношта кулгалдеш бола. Цудухьа къахьегамхой болх вIаштIехьбаккхеи дукхагIа пайда баргболча тайпара доакъар Iалашдеча техника дIанийсъеи дика ховш ба уж.

Дика вIаштIехьдаьккхад болхлой къахьегамцара материальнии моральнии безам совбаккхара гIулакх а. Доакъар Iалашдеча хана балха нормаш тIехкхоачаш а еш къахьийгачарна болх чакхбаннаьчул тIехьагIа ахчан премеш лургья. Цул совгIа йол хьокхача, из гулъеча, аргIаш а деш дIаувттаеча яьржача социалистически яхье хьалхле яьккхачоа хIара дийнахь карара кара тела цIе байракх лу.

Цу гIулакхаша дикка айъй доакъар Iалашдеча болхлой къахьегама овсарле. ХIанзле эзар гектара тIара люцерна а хьекха ши эзар тонн дикал лакха йола йол Iалашъяьй боахаме. Белгалдаккха доагIа, из ерригa а Iан замалахь хьайбаш латтаргдолча моттигашка аргIаш а даь дIаоттаяьа. Цу гIулакхо торо хулийтаргья хьайбай продукци яккхарга дIалодар дикка лохде. Хьекхача люцернах, йол Iалашъярал совгIа, баьца хьоар а ду боахаме. БIаьи ткъаьи итт тонн из мах бола продукци кийчъяьй хIанзле колхозе.

Доакъар Iалашдеча къахьегама лакха хьокхамаш доах механизатораша Меркулов Виктора, Царицан Николая, Рубанов Леонида, Поповича Павела. Дийнахьара нормаш юкъера лаьрхIача 130—150 процент кхоачашъю цар.

ХIанз цкъа хьекхачул тIехьагIа цу эзар гектара тIара кхы а кхозза-диазза люцерна хьакха дага ба боахама доакъар Iалашдераш.

Е. ФАРНИЕВА.

БАЬЦЦАРА КЕС

Бокъонца ялаташ чуэца доладеннад аьнна хетаргда укх деношка тха совхозе хинначоа. КIа хьокха йоккхий комбайнаш, жаткаш лел укхазарча кхашка, ца хаддаш лелаш тележкаш я комбайнаш тIара мухь дIаккухьаш, тараза тIа увзаш.

ХIаьта а уж «кIай кемаш» тIалелараш дошоча кIина арензаш яц. Уж тIалела кхаш баьццара да. ДIайийна баьцаш я цар хьокхараш.

ТIаккха жаткаш, комбайнаш сенна еза, косилкашца хьакха а хьекха аргIаш ма дой баьцех?

Укх шера эггара хьалха сенаж ихача кердача методах чуэца лаьрхIад укхаза эггара хьаьнагIа, дикагIйола дIайийна баьцаш.

Совхоза кхоалагIча отделене да тхо. Шортта тайжа йода укхаза цIи хезача механизатора Даурбеков Микаила кIа хьокха жатка. Сома, нийса да тIехьа дужа кес. Зизаш юкъера хьагра а къедаш хоза да из баьццара кес. Гонал лаккагIа йола кхотаенна люцерна лег ирача уосаша геда а гедаш. Кер буза хоза ший тайпара хьадж хьаетталу касарех.

— Буц сов листа хиларах низткъа йода жатка, — йоах Микаила. — ХIаьта а лаьтта шаьра, нийса хилар бахьан долаш урсаш дIадикъац. Цу тIа а сокаха йиза еза буц полотно тIа аллийсац сихха Iойож. Цудухьа дийнахь 15 гектарага кхачлала буц хьокхаь.

Тоам хетац Микаила ший лакхача профессиональни опыта низ хьогбе, уж ши норма цунга яйтар дукхагIдолча даькъе из бале а.

ЭгIахьа хьекха дадача кIеззига мелдала доладеннача касараш тIа Фаргиев Мусай силосни комбайн йоалл. Сиха дIахьекх комбайно цу сомача касара мугIараш. Каг йоаккхаш оарда а оардаш, шийна уллув гIолла йодача тележка чу Iочуухийт цо люцерна. Цу тайпара болх бергболаш из эргаяьккхар ва отделене механик Мержоев Гирихан.

Бухь баькка етта аьрдача баьца тележка тIехьа а йийза сенажа кIоа: болчахьа дIаяхар Гетагажев Iаббаса «Беларусь». Из дIайоаллаше а шоллагIъяр хьаэттар комбайна кIал.

Вай аьнача тайпара, вIалла Iалашдаьдац совхозе цу методах доакъар. Бакъда, механизатораш дика кхет цун къайленех.

— Люцерна кIеззига йохъаялийтача лордилгаш Iолег,—йоах тележка тIа латтача Кокурхоев Макшарипа, — чIегIаш йокъалу. ТIаккха уж хьайбаша яьац. Хьаьш чу йоадийс уж. ХIанз санна ер хьоккхаше а аьрдача,—йоах по дIахо из бе хьекха а ец, — кIалла хьоанал а йовргьяц, хIанз санна керда, хоза хьадж етталуш а хургья Iай. Цу тIа, хьаьш чу хIама ютаргьяц хьайбаша. ХIаьта Iай кIоага чура хьалъяха мел эття хургья ала Iа, — яхаш чIоагIа раьза ва Макшарип.

ХIаьта а Микаила хьекха Iомел юлла йол сихха арда вIаштIехьдалац отделене цаI мара йоацача цу тайпарча комбайнаца. Цудухьа хьекха маьлхара йоддаше а тележкашца дIа а кхухьаш из кIоага чу ехка лаьрхIар укхаза. ХIаьта гIулакх тIехьадувлар болхлой ца тоъарах.

Шоашка цу хьакъехьа хоам беше а оарцагIбаьлар СоагIапча баха нах. Ер болх бе-м тхо Iомадала дезаш дац, аьнна холаш де болабелар боккхий нах. Кадай, атта лел шода 75 шу даьннача Мужехоев Эсамарзий Iаддал — МутIалипа бе. Иштта тайжа, сиха лел кховзткъара ваьннача Гандалоев Орцхой Ахьмада, Коригов СаIида Iаддал — МутIалипа, Цечоев Элмарзий Халата, кхыбарий кулгаш.

Холаш а ду цар, тележкаш а йотт. ХIаьта уж хиннача цхьа баьца мергIилг а аллийсац: хIаман кхом бе Iаьма нах ба уж. Цар хьатIабилла мухь сиха дIаудабу телешкаш тIехьайолча «Беларусашца» Галаев Аюпеи (цунга цIе вымпел я) Мержоев МаIисеи. Йол вIашкатохаш а из дIаувзаш а берригa 22 саг ва укхаза.

Хетаргахьа укх шера Iай шортта хургда хьайбай рационa юкъе кердача хьисапе кийчдаь доакъар. Шоай отделенера 247 гектара тIа люцерна а кхыйола баьцаш а хьалха санна аргIаш деш дIа а уттаеш мангалагара йоагIаше а оарда а ца оардаш лаьттагIа йолла лаьрхIа ба механизатораш. Цудухьа уж къаяла йолаялар кхераш сихбенна хьувз уж.

Цхьабакъда, билгалдаккха деза доакъар Iалашдеча совхозе дукха кхоачамбоацараш хилар. Уж дIадахара хьалхара гIа лархIа мегаргдолаш ба хIанз дIаболабаь болх.

Иштта уйла тIаяхийта хьайбай боахама Iана кийчо йой паргIатта кхоачашдулургда совхоза КПСС XXIV съездо хьалхашха оттадаь декхараш.

Х. КОТИЕВ,
«Ингушский» совхоза керттера экономист.

Болх шерлуш латт

Тха района боахамаш 1971 шера пачхаьалкхенга 5260 тонн шуреи, 1800 тонн дулхи докха декхарийла да. Юххьанца ала деза из бехктокхаме декхар кхоачашде атта хургдоацилга. Цудухьа цу гIулакха тхоай беррига а низ тIабахийтаб оаха, оттаяьй хаьдда йола мероприятеш, белгалдаьд декхараш кхоачашдара керттердар доакъар долга.

Района къахьегамхоша доакъар Iалашдеш шоай балха юкъе кердадараш кхувл, Iалашлу тайп-тайпара пайдане дола доакъар. Иштта активни вентилированни еш 3 эзар тонн йол кийчъергья, прессовани еш — 3 эзар тонн; люцернах 1 эзар тонн сеннаж йолларгья, 600 тонн витаминни баьца хьоар кийчлергда. вIаштIехьдаькхад 200 гектар дуккхача шерашка хулача баьций даьгIенаш хилийтар.

Миштa кхоачашду районе уж декхараш, фуд хIанзалца хьаде вIаштIехьдаьннар?

Района боахамашка хIанзле 2087 тонн йол, 83 тонн баьца хьоар Iалашдаьд. ДIадахача шера укх ханага диллача дикка дукхагIа да из доакъар.

Белгалде деза цхьадолча боахамашка из болх беш юххьанца кхоачамбоацараш нийслуш хинналга, доакъар кийчдара технологи нийса ца лелаеш хинналга. Масала, «Гудермесский», «Дружба» совхозашка йол хьекха касарех Iойиллачул тIехьагIа из хьагул ца еш дукха аллийтар, из бахьан долаш юкъ-юкъера сов йоъаелар из. Геттара во лел цу боахамашка сеннаж йоллар, витаминни баьца хьоар кийчдара балхаш.

Бизза пайда эцац боахамашка шоашка йолча техниках. Масала, «Степной» совхозе АВМ-04 яха баьца хьоар кийчду агрегат я. Нагахьа санна цун болх лерттIа вIаштIехьбаьккхача дийнахьи буси 6—7 тонн баьца хьоар кийчде йиш я, хIаьта «Степной» совхозе дийнахьи буси кийчдер 1,5—2 тонн хьоар мара дац.

Уж балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш да, хIаьта уж хIанз дIадоахаш а да. Района дукхагIа долча боахамашка дика вIаштIехьдаьхад доакъар Iалашдара балхаш. Балха темпаш, аьла дикал лакха йолаш къахьегаш ба «Дружба», «40 лет октября», «Кавказ» колхозашка. Белгалде деза укх боахамашка Iалашъяь ерригa йол прессованни тюкаш а яь дIаоттаелга.

Къаьстта хьокхаме да «Дружба» колхоза доакъар Iалашдерашта карагIдувлараш. 82 гектара тIа дIайийнача люцернана доагIача тайпара дерригa гIулакхаш дар бахьан долаш укхаза вIаштIехьдаьлар цкъа хьекхача 172 тонн люцерна йол Iалашъе, вешта аьлча хIара гектара тIара 21 центнер йол яьлар. ДIадахача шерашка кхозза хьекхача а 20 центнер мара йол яланзар. ХIанз из чунйца мукъадаьнна лаьтта макхаш а даьха, минеральни удобренешца подкормка а яь, хий а теха латташ да, кастта шозлагIа йол хьакха йиш хургья колхозе.

Иштта шоай беррига а теркам тоъал доакъар Iалашдара тIабахийта къахьегаш ба ДОРУС-а чуйоагIача «Джалка» совхоза болхлой а. Цу совхозе хIанзле 600 тонн люцернови йол Iалашъяьй, 800 тонн цикал лакха йола викеи кIаи вIашагIъяь силос еллай. Шин сменагIа бу укх совхозе доакъар Iалашдара болх.

Района боахамашка доакъар Iалашдара балхаш шерлуш латт. ХIанзчул тIехьагIа де дезараш дукха да укхаза.

Района къахьегамхой тешаш ба шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш шоаш толаме кхоачашдергхиларах.

И. ЛЮТЕРОВ,
Гудермесски юртбоахама управлене керттера зоотехник.

Нийслагlча пятилетка хьалхарча шера къаьстта дика къахьег Новогрозненски ТЭЦ-а В. А. Молоканов керте латтача гIишлошъеча участка коллективо. ГIишлон-монтажни балхаш дара пхе бетта план 154 процент кхоачашъяьй цо. Планал совIа даьд 19 эзар сома маьха гIишлой-монтажни балхаш. Укх бетта уж къахьегама толамаш кхы а лакхдеш къадьег гIишлошъераша. Хьалхарча ах бетта задани тIехкхоачашъяьй цар. ХIанз Грозне хьалдеш латт 67 квартира йола цIа ханал дуккха хьалха хьалдаь дакккха лерхI гIишлошъераша. Белгалбаьнна дика къахьег цига каменщикаша нн. Ростопинас, Зотовас, Дериглазова, штукатура Князининас, кхычар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) каменщикаш М. Ростопина, А. Зотова, И. Дериглазов.

П. Плиева сурт.

ДIАХО НИКЪ БЕШ Я ЛЕХКАШ ЙОЛА «САЛЮТ» ЯХА IИЛМАН СТАНЦИ

СИГАЛА ГIОЛЛА ДЕЧА НАЬКЪАШТА УПРАВЛЕНИ Ю ЦЕНТР. 15 июнь. (ТАСС). «Салют» яхача лехкаш йолча орбитальни Iилман станце московски ханах 15 сахьат доалаш 134 го баьккхар Лаьттанна гонахьа.

Экипажа аргIанара балха ди дIадоладеннад селхан 22 сахьати 45 минути яьлча, Советски Союза территоре тIара радиоца бIаргагуча зона чу «Салют» яха станци яьннача хана. Эггара хьалха космически вахте эттав бортинженер Волков. Станце командира Добровольске болх дIаболабир 15 июне 3 сахьати 30 минути яьлча, балха ди кIезиг-дукха тIехьагIа дIадоладелар инженера-испытатела Пацаева.

Цу дийнахь чакхъяьхар космонавташа хьалхагIа дIайолаяь хинна къаьст-къаьста эксперименташ, аппаратура балха кердача режимашка уж кхоачаш а еш.

Космонавташа Каспийски форда йистерча районашка лаьттан тIехен тIа хьахиннача белгалагIа йолча моттигий спектральни сурташ даьхар хьакхаьчача даннех юрта боахаме, мелиораце, геодезие картографе пайда эцар духьа. Цу цхьан ханна Ленинградски пачхаьалкхен университетеи СССР Iилмай Академеи экспедицей къаьстта кийчъяьча самолеташ тIара аэрофотосъемкаш яьй цу районашка.

«Салют» яхача станце тIара Поволжья районашта тIерча морхий пордон сурташ даьхар экипажо. Цу цхьан ханна цу морхий телевизионни съемкаш яьй «Метеор» яхача спутнико. Цу экспериментo лаьрхIар морхий системай йиткъига структура Iомаелгеи «Метеор» яхача спутника тIара Iочуийца телевизионни сурташ дашхара методика шаьръелгеи да.

Космически кемашка радиоционни кхерамзлонех йола даннеш хьаэцар духьа а дозиметрически тIахьожама эффективнегIа йола система хьаяра а дIахо бустамаш даьхад радиаце тIагIолларчеи кIоаргачеи дозай, космически излучене хетаргахьа йола биологически эффективность меллай хьежаб.

Космически излучене сердалонна юкъе протонаш, нейтронаш, гамма-кванташ къаьст-къаьста белгалъяра дуккхаза а болх бе йолаялийтай бустамаш доаха Iилмац аппаратура.

Медико-биологически эксперименташ кхоачашъеча хана дIахо комплексни тохкамаш даьд дега-пхаьний системана. Телевизионни бувзама сеансашка космонавташа дийцар экспериментех, Iилман аппаратура бу болх хьахьекхар.

Станце командира Добровольске баьча хоамагIеи телеметрически информаце даннеегIеи космонавташ дикача хьала тIа ба.

12 сахьати 36 минути яьлча «Салют» яха орбитальни Iилман станци Советски Союза территоре тIара радиоца бIаргагуча зонера араяьннай.

АХ ШЕРА ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯЬЙ

БIарччача шера ударни къа а хьегаш, нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша дIайолаяь инициатива дог раьза хинна хьалльцай Карабулакски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Беррига низ тIабахийта къахьег цар хIара бетта ритмично болх бара. Управлене коллективо балха практика къаьгга хьахьокхаш да хIара бетта план тIехкхоачашъяра йоккхий торонаш хилар. Бурув тохара пхе бетта план 30-ча мае кхоачашъяьй цо. Планал совгIа техад 400 гаргга метр бурув. Доахача къахьегама толамаша хьахьокх укх шера плани тIанйца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхилар.

Уж къахьегама толамаш доахача дизза дакъа лоац управлене рационализатораша. Хьинаре творчески къахьегаш 60 совгIа рационализатор ва. Цар укх шера кийчъяьй бурув тохар сихдара, къахьегама овсарле лакхьяра тIаерзаяь 42 рационализаторски предложени. Царех производстваца юкъейихьача 18 предложене пачхаьалкхенна 34,8 эзар сом пайда баьб. Из хул планагIа лаьрхIачул дуккха дукхагIа. Бурув тохара балхий управлене дикагIа лоархIаш бола рационализатораш ба бурувдетта воккхагIвола мастер А. Д. Катасонов, бурувдеттарашта производственни гIулакхаш деча база начальник В. П. Горбунов, механик В. И. Махнин, механически мастерске начальник А. А. Гоголев, кхыбараш. Царех хIаране массехк предложени кийчъяьй укх шера.

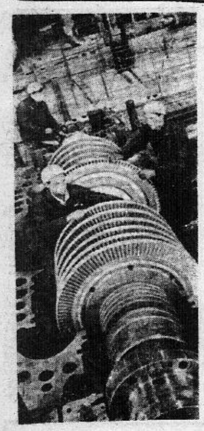
Укх хьалхарча пхе бетта тахка езаш хинна цхьа скважина техкай. Бетта планагIа цхьан станоказа тохача бурув сухал 208 метр хила мара ца езача 210 метрга кхьачай из. Белгалдаккха дезаш да управленерча шаккхе районни инженерно-диспетчерски служба коллективо бурув тохара пхе бетта задани тIехкхоачашъяь хилар. Управленерча бурувдеттача 12 бригадах пхенне кхоачашъяьй бурув тохара хьалхарча ах шера задани.

Дика къахьегама толамаш доах укх шера вышкомонтажникаша, цар хьалъяьй кхо вышка. Ер шу доладелча едиз бурувдеттараша теха бурув 15 эзар гаргга метр я. Социалистически яхье хьалха латт бурувдетта мастераш С. И. Михайлов, А. К. Егоров, Н. М. Губин керте латта бурувдетта бригадаш. Бурув тохара май бетта план эггара хьалха кхоачашъяьрех я нов. Губина кулгалду бригада. Цу бетта С. Михайлов керте латтача бригадас обсадни турба ши секци Iочуяхийтар, хIанз кхоалагIа йола секци Iочуйохийташ ба бурувдеттараш. Колонна деррига дIоахал 4559 метр я. Колонна Iочуйохийтача белгалъяьнна дика къахьийгар бурувдеттача Ларюшкин Алексея кулгалдеча сменас. ХIара сменагIа цо 70 турба скважине Iочуяхийта социалистически декхараш тIанйцадар, хIаьта юкъера лаьрхIача хIара сменагIа цо Iочуяхийтар 79 метр я. Хьинаре къахьийгар уж балхаш деча бурувдеттарий гIончаша Гагиев Махьмада, Евлоев Iумара, Столбовский Михаила, Колпиков Григоре, кхычар.

Цига скважинана цементаж еча хана дукххьашха пайда эца болабир «СевКавНИИнефть» болхлоша кийчъяьча паккерах. Укх шера цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьегаш я нов. Егорова кулгалду бригада. Цо бурув тоха доладир апрель бетта № 80 йолча скважинана. Лоацчача хана из вIашагIа а елла 23 апреле бурув тоха йолаялар бригада. Из бутт боллехьа 860 метр бурув техар бригада, планагIа тоха дезаш хиннар 800 метр мара довцача. Толамца кхоачашъяьй цо бурув тохара май бетта план а. Массаза а дика порядок хул буровой йолча, цудухьа цхьаккха хьовзам ца хулаш бурув тох бригада. Нагахьа гIалат ваьнна бригаде саг хуле цунгара доагтIар хьадех бригадана керте латтача Егоров Александр Егоровича. Карабулакски бурув тохара балхий управлене бригадашта юкъе эггара хьалха хьаллаьцай цо Старогрозненски мехкдаьттахоша дIайолаяь инициатива. Керда социалистически декхараш тIанйцар бригада бурувдеттарий собране.

Укх шера скважинана тохаш дола бурув 4 эзар метр кIоаргдалийта лаьрхIад бригада. Цул совгIа проектагIа скважинана тоха лаьрхIа хинна 6 эзар метр бурув шин шера теха дакккха декхараш тIанйнад цо. Из хул хьалхагIа лаьрхIа хиннaчул шу хьалха. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча бригада ший торонех бизза пайда а эцаш уж бехктокхаме декхараш кхоачашдергхиларах теша мегаргва. ХIанзлехьа керда техникеи технологии производстване юкъекхахьа йолаяьй бригада бурувдеттараша. Массаза нийса лелаю кхомбара режим. Бригада хьинаре къахьегаш хилара тешал деш да управлене бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье цо хьалхара моттиг яккхар. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба бурувдеттараш М. Колесников, Ф. Чаплыгин, В. Коробко, бурувдеттарий вIончий М. Полухин, И. Корнилов, кхыбараш. Уж дог тийша ба нийслагIча пятилетка план толамца шоаш кхоачашъергхиларах.

А. БАКАЛЮК.

ОРЕНБУРГСКИ ОБЛАСТЬ. Ириклински ГРЭС-е — Ерригсоюзни ударни гIишлоне — графикал хьалха а бувлаш вIашагIйоллаш латт кхоалагIа энергоблок. 300 эзар киловатт боккхагIа хургба ерригача Уральски энергосистема низ энергоблок болх бе йоласнначул тIехьагIа, 1971 шера кхоалагIча квартале вIашагIъелла яккха лерхI из ириклинсцаша.

СУРТА ТIА: кхоалагIча энергоблока лакха давлени йола ротор дIаоттаеш латт. Из дIаоттаеш ба слесараш Д. Никишин (аьрдехьа хьалхашкахьарвар). В. Гокарев.

Н. КУЗНЕЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIИШЛОШЪЕРАША КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХ

Нохч-ГIалгIай «Чечингпромстрой» гIишлошъеча управлене гIишлошъеча организацеша, цар кулгалхоша дикка тоабаьб укх тIеххьарча хана болхлоштеи гIулакхерча нахаи юкъе беш бола организаторски болх. Промышленни, нах чубаха, культурно-бытовой объекташ хьалъяра планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа лоаттаеча социалистически яхьа кулгалделга лакхдаьд.

1970 шера йиълагIча кварталеи укх шера хьалхарча кварталеи гIишлошъеча управлене коллективо ханал хьалха план кхоачашъярах СССР промышленни гIишлошъяра Министерстваи гIишлоши промышленни гIишлоний материалаши еча болхлой профсоюза Центральни комитетеи карара кара тела ЦIе байракх а хьалхара ахчан премеш а елар. ГIишлошъеча монтажни организацей 86 инженерно-технически болхлочоа, гIулакхерча сага пхе шера план кхоачашъеш доккхий толамаш дахарах Советски Союза орденаши медалаши елар, хIаьта № 4 йолча гIишлошъеча-монтажни управлене комплексни бригада бригадира нов. Хаджиевна Социалистически Къахьегама Турпала цIи елар.

ГIишлошъеча управлене, гIишлоши промышленни гIишлоний материалаши еча болхлой профсоюза обкоме, гIишлошъеча организацешкеи предприятешкеи вIашагIъехкача хьажара комиссеша эггара хьалха теркам тIабахийтар къахьегама овсарле лакхъяра, керда техникеи дикагIйола технологи юкъейоалаяра, производствана довл делга тоадара, машенехи механизмехи эффективно пайда эцара, овсарле йоацаш йовш йола балха ха лоацъяра, энергетически материальнии ресурсаш кIезигагIа йоаяра, къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра. Республика дукхача предприятешкеи гIишлошъеча организацешкеи общественни хьажарах йола лаьрххIа положенеш оттайир.

Хьажаро холуш йола результаташ елар. Дуккъал укх шера дIабахача биъ бетта гIишлошъеча управлене 75 кубически метр хула херх хьекха материалаш, 85 эзар кирпишк, 138 кубически метр маркхал, 698 кубически метр бетон, 9 тонн металл кходир. Керда техника юкъейоалаяра, къахьегам Iилмая ларда тIа вIаштIехьбаккхара, рационализаторски предложенеш юкъейоалаяра чотах баьнна пайда 300 эзар сом гаргга хилар.

ЧIоагIгIа теркам тIабохийт аьшкабетона Грозненски заводе, «Чечингпромстройтранса» автотранспортни объединене, кхыча НОТ-а планаш оттаяраи юкъейоалаяраи.

ГIишлошъеча управлене подведомственни йолча профсоюзнии боахамеи организацей болх мышта хьожаш баьча тохкамо хьахьекхар дуккхача гIишлошкеи предприятешкеи производства резерваш лахара а царех пайда эцара я Ерригсоюзни хьажара боккха теркам тIабохийташ хилар. Масала, Грозненски аьшкабетона конструкцей заводе чIоагIгIа оттаяь я заводя чурча хьажара лаьрхIа йола положени. Цу положенегIа производственнии къахьегамеи ресурсех эггара дикагIа пайда ийцача коллективана Къилбаседа Кавказа хозача моттигашка экскурсе яха путевка лу, шоллагIа моттиг яьккхачоа 200 соми кхоалагIа моттиг яьккхачоа 100 соми лу. Цу заводе укх шера 33 эзар сома маьха тайп-тайпара материалаш кхояьй. Завода коллективо кходаьд 228 тонн металл. Дикка чIоагIъяьй укхаза болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха юкъера къахьегамеи технологически дисциплина.

Могаде доагIаш да дукха ха йоацаш планированеи экономически стимулированеи кердача системага яьннача «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене производства резерваш лахаргеи царех пайда эцаргеи хьажара гIулакхаш. Укхаза тайп-тайпара сецаш машинаша эггара кIезигагIа доаду балха денош, царна техникана ремонт еча а доадеш. Парк технически кийча хилара коэффициент 5,5 процент лакхъяьй, 8,2 эзар сома маьха доагор, машена даьтташ, 18,4 эзар сома маьха автомобильни резица кхояьй.

Кертерча экономически хьокхама — къахьегама овсарле резерваш лахареи царех пайда эцареи боккхача лоархIаме гIулакхаш да къахьегама дикагIйолча методех пайда эцар. Цу хьакъехьа белгалъяьннай № 6 йолча гIишлошъеча — монтажни управлене болхлой коллектив. Укхаза чакхъаьккхар нов. Беляйкин керте латтача бригаде кирпишкаш чуяхкара дикагIйола школа. Цу бригада балха метод юкъейоалаяро йиш хилийтар къахьегама овсарле 12 процент лакхъе. Цу гIишлошъеча организаце юкъе доаладаьд материальнии энергетически ресурсаш дIаяхийтара лемитни карточкаш, шерра юкъейоалаяьй объекташ хьалъеча управлене прогрессивни формаш, къаьстта карбамидни депарафинизаце установкеи цементни заводеи, цига оттаяьй сетевой график. Наха чубаха цIенош хьалдеча лардаш йохкача грунт тIоадаяра чотах № 8 йолча гIишлошъеча монтажни управлене 19 эзар сом гаргга рузкъа кходаьд.

ЦIенхаштта производственни резерв я гIишлошъерашта йовш йола балха ха мамогга лоацъяр. Къаьстта из дукха йов гIишлон деталий бIарчча комплект, конструкцеш, къаьстта отделочни пенашйи материалаш ханнахьа хьа ца кхоачийташ. Баьча тохкамо хьахьокх хьалххехьа а белгалъяьха дуккха йола организационно-технически мероприятеш юкъейоалаяр бахьан долаш хIара шера йовш йола балха ха 5—10 процент лоацлуш хилар. Цул совгIа хьажар хиннача хана цу хьакъехьара дукха предложенеш юкъейоалайир новаторашеи рационализаторашеи.

Боахамеи профсоюзнии организацеша цIенхаштта теркам тIабохийт къахьегамеи производственнии дисциплина чIоагIъяра. Дисциплина телхаераштеи балха тIа ца боагIараштеи цIенхаштта бехк бу, цар даь харцахьара гIулакхаш дувц болхлой собранешка, новкъостий судашка, профсоюза комитеташка, ахканарча хана луча отпускех боах, премеш лац. Цу гIулакхаша а кхетама болх тоабаро а йиш хилийтар бIарчча хьанийцача управлене гIолла бола дисциплина телхараш 40 процент кIезигбе а цунца балха тIерабувлаш цар йоаю ха кIезигъе а.

Бакъда гIишлошъеча организацешкеи предприятешкеи деш дола общественни тIахьажар массанахьа дац дикеи мадоагIIара нийсеи. Техкача гучадаьлар дукха кхоачамбоацараш. Цхьайолча предприятешка хьажара комиссеша болх бац. Цхьаккха организаторски болх баьбац № 8 йолча СМУ, ПМК-105, № 3 йолча СМУ, кхычахьа. КIезига моттигаш яц декхарийла болча наха гIишлош ю материалаш лораяра а пайда эцара а гIулакха доагIа доал ца деш, машенехи механизмехи балха овсарле йоацаш пайда нийбеш. Цу гIулакхаша лохду гIишлош дика хьалъелга, балхаш юхадайт, балха ха эехьа йоайт.

ХIанз а дукха я пайда эцанза йола резерваш. Уж хьалахеи царех пайда эцеи декхарийла я боахамеи профсоюзнии организацеш ГIишлошъерашта хьалхашка КПСС XXIV съездо оттадаь доккхий декхараш махулла сихагIа а дикагда а кхоачашде деза.

С. ЧУХАРЕНКО.

Белгалъяьнна дика къахьег нийслагIча пятилетка хьалхарча шера Грозненски Металлотара завода коллективо. Цхьа бутт дIабахийтабац цо пачхаьалкхен план тIехкхоачаш ца еш. Ер шу доладелча денз планал совгIа завода болхлоша арахийца товарни продукци 23 эзар сома маьха я, хIаьта заданел совгIа реализаци яьй 27 эзар сома маьха продукцена. Уж толамаш доахача хьинаре къахьегаш ба сварщикаш, котельщикаш В. А. Зиновьев, А. И. Сотников, В. К. Афанасьев, Г. И. Петрова, кхы дукха бараш. Шоай сменни нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: болх беш ба В. Зиновьеви А. Сотникови.

И. Плиева сурт.

Челябински область. Бухара - Урал, Средни Азн—Центр яха магистральни газопроводаш, «Дружба» яха мехкдаьтта провод юллача дакъа лоацаш хинна «Нефтепроводмонтаж» яхача башкирски треста болхлойн специалисташи хIанз сварочни балхаш деш ба Уральски лоамашка Усть-Балык—Курган— Альметьевск мехкдаьтта проводе. Ер шу хьалоладелча денз управлене монтажникаша вIашагIхеттай йоккха диаметр йола 52 километр турбаш. Графикал хьалха а бувлаш ду балхаш. КПСС XXIV съезда решенеша деган айдаь болча монтажникаша хьинар ца кходеш къахьег, царех дуккхачарна СССР орденаши медалаши еннай. Мехкдаьтта провод болх бе йолаялийтаро Башкирен Татарен мехкдаьтта чакхдоахача предприятешка бода никъ хьабелларгба тюменски мехкдаьттана.

СУРТА ТIА: Усть-Балык—Курган—Альметьевск мехкдаьтта провода трассе.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

САЙРИЙНАРА УНИВЕРСИТЕТ ЧАКХЪЯЬККХАРАШ

Занятеш чакхъяьннай парте Грозненски горкомерча марксизма-ленинизма университете. Дешара итогаш йир деша багIарийи преподавательски составеи собране. Доклад йир КПСС Грозненски горкома секретара нов. С. О. Зоева.

Укх шера университета пропагандистоки факультета философски отделени йисте а яьнкха арахийцаб деша багIараш. Из йистеяккхарах дипломаш еннай 62 сага. Царех ийснена тIехдина чакхъяккхарах йола дипломаш еннай: хIамаш тегача производствай объединене экономиста В. А. Каменевайа, Грозненски геофизически контора болхлочеа М. Я. Куликa, № 7 йолча Грозненски горбольница лора Н. А. Самбихаджиевна, «СевкавНИИ» аспиранта В. С. Афанасьевна, Гудермесерча лора Т. З. Ахмадовна, кхычарна.

Пропагандистски отряда тIакхийттаб дика кийчбенна партийни активисташ.

В. АЛАЕВ.

ЦУНГАРА ХЬОКХАМ ИЙБУ НОВКЪОСТАША

Грозненски кога гIирс беча фабрика берригача болхлошта дика йовзаши сийдеши я кога гIирс бу Саасва Мата Пайсаевна. Хьинаре къахьегарца даьккхад цо шиъ сий. Хала хиларах балхах бIу къожабеш йоацача обувщика Матас довха къахьегама толамаш массаза а лаккагIа хул цун новкъостий хьокхамел. Цхьа смена дIаяхийтал цо шиъ смени норма 150—160 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа хIанзалехьа кхоачашъяьй цо шиъ ялх бетта задани. Ер бутт бовлехьа июль бетта чотах цо кийчъесогья бIаьш сомий маьха продукци. Иштта да балха тIа хьалха латтача кога гIирс беча нов. Саaевас яйгача промышленноста болхлой дезача денна кийчдаь къахьегама совгIат.

Кога гIирс бу говзал дика караерзаяра дуккхача шерашка хьинаре хьахьийгад Матас. Кхойтта шу хьалха фабрике из балха йоагIача хана цхьаккха балха говзал яцар цун. Юххьанца тайп-тайпара балхаш деш хул из. Цхьабакъда, денгара денга совбоалар кога гIирс бечун говзал караерзаярца бола безам. Смена дIайолаялалехьа е из чаккхьалча цу балха тIа йоккха опыт йолча болхлошца дагаювлар нов. Саaева. Кога гIирс бечун говзал Iомаяра из тIаккхаш хилар зайра цеха кулгалхоша. Из башха-дика обувщик хила мег аьнна кога гIирс бечун ученицалла хьожаю Мата. Из болх чIоагIа безабеннача цо доаццача хана дика караерзаю обувщика говзал. Ши кIира доалламехьа дикен тIехдикен эк-заменаш дIа а енна балха шоллагIа разряд йоаккх цо. ЦIаккха дицлургдац сона сага новкъостал ца эшаш кога гIирс бара болх айса дIаболабаь ди, яхаш дувц цо. Хьалхарча юхьигах дукха халонаш нийслу Матайна. Шаьрра дIабодац болх, шиъ новкъосташта нийсса къахьегама толамаш даха вIаштIехьдалацар, цхьайола моттигаш нийслора кхоачашбаьча балха юкъе брак йолаш. Цхьабакъда, цкъа шийгара даьнна гIалат цIаккха юхадалийтацар нов. Саевас. Балха тIа нийслу халонаш дукха юкъ ялалехьа эшае аьттув баьлар цун.

Безаш каралаьцача балха тIа къахьегама толамаш даха хала дац. Иштта хилар цун балха тIа я. Массехк бутт балалехьа производстве хьалха латтачарна юкъе а яха шиъ новкъосташта хьокхам тела яьлар из. Цхьаккха сакхат доацаш хулар цо кийчбаь кога гIирс. Цудухьа шоллаIча цеха болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар цунна. Цу цIера сий массаза лакха лоаттаду цо. ТIахьожама технически отдела болхлой тIахьожам боацаш дIайохийт цо кийчъяь продукция.

Доахача къахьегама толамашка хьежжа да Саaевана тийнна совгIаташ а. Дукха Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай цунна, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш яьха баркалаш чот яь варгвоацаш дукха да. Укх шера, дIаяхача пятилеткагIа дика къахьегама толамаш дахарах, цунна еннай «Знак Почета» яха орден. Массехк шу да фабрика Сийлен доска тIара Iа ца доаккхаш цун портрет хьалтеха доалла. Цу совгIаташа дIалехар кхы а дуккхагIа хилар кхета а деш, хьинар айденна къахьег цо ийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Выставках яздаь книжка

Дукха ха йоацаш Москве шиъ болх йистебаьккхар Российски Федераце автономни республикай художественни выставка. Цига арадаьккхад цу выставкана хетадаь иллюстрировании брошюра. Российски Федераце халкъа изобразительни искусствах йола очерк, цхьайола произведенеш я цу тIа.

Брошюра тIарча произведенешта юкъе да Нохч-ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятела Гушков Василе дилла В. И. Ленина портрет, РСФСР искусства заслуженни деятела В. К. Мордовина «Юртара коммунисташ» яха полотно. Грозне вахача Мордовина творчество хьалхарча выставкашкара а йовзаши езаш ба москвичаш. Книжка белгалйоаккх Къилбаседа Кавказски республикай живописаи скульптураи лакха художественни говзал. Цунца цхьана цо белгалйоах куле говзал йоаллача наха хьакхелла хIамаш.

Вл. ПОКРОВСКИЙ.

БАХАЧА НАХА КХОДАЬ АХЧА— ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯРГА

Вай республика Министрий Советой облсовпрофой баьча соцамагIа общественни хьажар дIадоладеннад сберегательни кассай балхага. Цун керттерча декхарех цаI да сберегательни гIулакх къахьегамхошта дIадовзийтари ханна мукъа дица бахача наьха ахча ма могга дуккхагIа чуозари.

Сберегательни кассашка дIадехкаш дола бахача наха кходаь ахча коммунизма гIирсаш хьалдара планашта кредитовании финансировании ярга хьежаду, цо новкъостал ду вай мехка ахчан лелам чIоагIбара. Цунца цхьана сберегательни кассашка ахча улладар къахьегамхошта шоашта чIоагIа гIойле йолаши да. Бахача наха ахча кходелга сберегательни кассашка тIолла вIаштIехьдаккхара принципах доаллача, ерригача паччахьалкхен юкъарси къахьегамхой къаьст-къаьстан хьашташ цхьана тардаро новкъостал ду сберегательни гIулакх берригача мехка санна, вай республике а дегIадоаладара.

Аьлча кхоачам ба, тIеххьарча пятилетка шерашка бахача наха сберегательни кассашка декха ахча берригача мехка шоазеи ахаззеи хIана хиннадац аьнна дуккхагIа а хинна ер шу долалуча юххье 46 миллиард сомага, хIаьта вай республике 2,8-аза дуккхагIа а хинна 145 миллион сомага дIакхаьча хилар. Ахча дIадехкаш бола нах республике цкъаи ахаззеи дуккхагIа а хинна, ер шу долалуча юххье 215 эзар сагага дIакхаьчаб. Сберегательни гIулак дегIанхад республикерча ерригача городашкеи районашкеи.

Ахча дIадехкарий хьашташ лорадара чIоагIа йоакхо ю Советски паччахьалкхено. КъахьийгатIайоагIа доходаши кходаь ахчеи хIара гражданина шиъ доалахьа хилара бокъо законо лораеш я. Ше кходаь ахча сберегательни кассашка улладе йиш я хIаранега. Цхьан ханна массехк сберегательни кассе ахча улладе е цхьан кассе массехк счет лелае мукъа лу.

Кассе уллача шиъ ахчан виззада ва хIара гражданин. Шиъ хьаштдолла ахча (50 кепигал кIезига доацаш) счета тIа дилла а шиъ хьашт мелд ха йоаккхийташ из сберегательни кассе улладе а йиш я цунга.

ДIадилла улла ахча дас дIадийхача минуте дIалу — хьашт дале деррига я доакъоех а. Сберкассе дIачуденна улла ахча цхьанне а тIакховда йиш йолаш дац. Цунгара пурам доацаш цу ахчанца дIатакха йиш йолаш дац моллагIа а цуша доахка декхараш.

Нагахьа санна ахча дIачуденна саг вала а венна, цо юхедита васкет ца хуле, из цун тIехьенна дIалу. Цу хана 100 сомал тIех ахча дIалургдац тIехьенна, из а венначун сберегательни книжка, ахча дIачуденнар валарах дола ЗАГС-а органий, юрта е поселкови Совета тешал, ше волга хьахойташ дола документ цо дIачуделча мара. Из ахча тIехьенах волча сагага дIаэца йиш я, нагахьа санна ахчан да венначул тIехьагIа денз ялх бутт балалехьа из сберегательни кассе боагIе.

Нагахьа санна кассе улла ахча васкет данза дале, сберегательни касса из дIахец венначун книжка а кассе улла цун ахчанцара цунна медицински гIулакх дарга, цамогаш волча хана Iунал дарга, дIаволларга, цун иждивенегIа хиннача наха даар-малар лоаттадарга, кхыча хIамашка дIадахар дIатокхалда аьнна нотариальни органо баь соцам а шийга дIабелча.

Сберкассе улла, васкет данза дола ахча тIехьенашта дIалу, нагахьа санна цар венначун дакъа шоашка кхача бокъо хиларах дола нотариальни конторагара тешал дахье е халкъа суда яьча решенешка хьежжа.

Кассе дIадилла улла ахча тIехьенга дохийташ дола документаш вIаштIехьдоахача хана, из ахча мел дале цунна тIера паччахьалкхен пошлина яккхац.

ДIадилла ахча уллача сберегательни кассе чу вIаштIехьдаккха мегаргда доверенности васкети. Цхьабакъда, кассе уллача ахчан даьга йиш я сберегательни кассе доацаш а доверенность е васкет дала.

Йоазув-дешар ховш волча ахчан дас шиъ кулгаца яздаь цкъара 50 сомага кхаччалца луш дола доверенность заверении ца хилча а мегаргда, хIаьта 50 сомал тIехь дола ахча эцара луш дола доверенность, йоазув-дешар ховш волча ахчан дас лур ахча мел дале а заверенни хиланза даргдац.

Кассе уллача ахчан дас сберегательни кассе чу доацаш луш долча васкет чIоагIде мегаргда доверенность чIоагIдеча организацеша, цхьабакъда, домоуправленешкара дIанйкккхача. Царна бокъо еннаяц васкеташ чIоагIде.

Кассе дIадиллача ахчах доходаш тел сберегательни кассо процент е кхаж бара хьисапе. Уж доходаш соахк вай республике кхо миллион сом совгIа хилар.

Кассе дIадилла гражданаша дIачутелаш дола ахча сберегательни кассаша дIачуэц до востребованегIа (шиъ цIерагIа е тIавенначун цIерагIа), срочни, условни, кхаж боагIараш, текущи счета тIа. Царех моллагIа а шиъ хьашт дар харжа йиш я ахча кассе Iодуллаш волчун.

Кхаж боагIаргболаш кассе дилла ахчах доход тел шера шозза ловзабеш бола кхаж бара хьисапе, вокх тайпаех — процентий хьисапе (срочничох шера 3 процент, вокхарех — шера 2 процент).

Перечислени яра наькъаца алхха соахк вай республике сберегательни кассашка хьачуденнад 7,5 миллион сом.

Цкъара е бетта-бетта сберкассе дIадилла ахчанна перечислени яра яз а яь заявлени яла еза предприяте, учреждене, колхоза, совхоза бухгалтерега, е заготовительни конторага.

Кходаь ахча дIадилла улладара атта а пайдана а форма я иштта пергIатта дIа-юха ийеш йола Паччахьалкхен чухьара 3-процентни кхаж боагIа заем а. Цу заема облигацеш карарча ахчах моллагIча сберегательни кассера эца а, хIаьта нагахьа санна шиъ хьашт дале юхайохка а йиш я. 20 а 10 а сом долаш я облигацеш. Заемах йоагIа доход дIател лелаеш мел йоаккхача хана шера юкъера лаьрхIача 3 процент йолаш.

ХIара тираже заема цхьан разрядагIа хIара боагIача кхажаца 5000, 2500, 1000, 500, 100, 40 сом долаш бола 9400 кхаж ловзабу 512,560 сома.

ХIара шера 8-аза ловз заем, е хIара цхьа бутти ах бутти массаза боал. заема ерригача хана чухь 30 процент йолча облигацей кхаж боагIа.

Заемах кхаж бара торо хIара шера дукхагIа хул. Нохч-ГIалгIай АССР-ерча заемаш лелаераша соахк кхаж барах 515 эзар сом нийцад, е 1969 шерарчул 47 процент дукхагIа. Иштта даьккхача кхажашта юкъе хIаране 5000 сом долаш кхоъ ба, 2500 сом долаш — цаI, 1000 сом долаш — 16, 500 сом долаш — 56.

Уж доккхий кхажамаш даьккха заемаш йолаш бараш г. Грозне, Ачхой-Мартана, Гудермеса, Надтеречни, Наьсарен, Наурски, Сунженски, Шелковской районашка баха нах ба.

Наькъа (командировке, отпуске, экскурсе, кхычахьа) водача хава ахча дIадиллара аьттув болаш гIулакх да сберкассашкара аккредитиваш эцар.

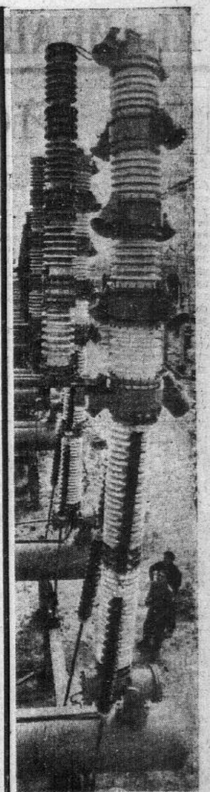
Аккредитивах дIачуденна ахча моллагIча города е района сберегательни кассера юха хьаэца йиш я.

Ахча дIачулуш волча сага цIерагIа, цо ше дIаалaрагIа, хьалу аккредитив. Кхыча сага цIерагIа, организаце цIерагIа е из дахьаш веначa моллагIчоа ахча дIалургдолаш телац аккредитив.

Цхьан сага дала йиш я цунна мел дез аккредитиваш. Шиъ тайпара да аккредитиваш: мел дале а 100 сомага кхаччалца долча ахчанна, дизза бIаьши итташи сомаш долаш а 300 сом долаш а. 500 сома аккредитивагIа деррига а е аккредитивах йоаллача хIараяр 100 сома йолча 3 ордерагIа а доакъоех а дIаэца йиш я ахча, хIаьта 100 сомага кхаччалца долча аккредитивагIа — цкъа эцаш аккредитива тIа латта деррига а ахча. Нагахьа санна аккредитив долча даьна цу тIарча ахчах цхьа дакъа мара дIаэца ца лой, тIаккха юхедисача ахчанна керда аккредитив язду.

Аккредитив долча даьна ши документ лу — аккредитиви цунна тIехьа тIалуш йола контрольни листи. Уж ши документ къаьст-къаьста леладе деза, нагахьа санна царех цаI дайча аккредитива тIара ахча кхыча сага дIаэца йиш хургйоацаш. Аккредитивах ахча дIалу сберегательни кассо цун дас паспорт е кхы тайпа из вовзийташ дола документ дIахьеххача.

Т. ЯХШААТОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР гострудсберкассайи госкредитеи Управлене начальник.

100 миллион совгIа киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай Явански теплоэлектроцентрале — Таджикистана эггара къонагIа йолча энергетически предприяте. Яйънех ши агрегат хIанз болх беш я ТЭЦ-е. Сиххача темпагIа кхоалагIа турбоагрегат вIашагIйоллаш ба монтажникаш. Августе — лаьрхIача ханал цхьа бутт хьалхагIа—электроэнерги лургья цо. Явански ТЭЦ-о технологически Iанарца Iалашъергья Таджикистана юккъерча даькъа тIа хьалъеш латта электрохимически комбинат.

СУРТА ТIА: Явански ТЭЦ хьалъеча.

Ю. УГРЮМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш. ГIаьххьа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 22—27, Грозне 24 — 26 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, гIаьххьа мух а хьекхаш ха хила я фегара температура бийсашка 13 — 18, деношка 27 — 32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Жа лоргараш болча

Бурунни аренаш... Мел гаьна хьо дIа-юха хьажарах цхьаккха дийна хIама бIаргагац. Цу эрий ара дика IотоIабаьча новкъа гIолла йода тха «Массава а хоржамашка гIо» яха культура Министерства автопоезд. «Червленский» колхоза жа лоргарашка культурно салаIийтар — из да тха хIанзара декхар.

Автопоезд юкъе — Червленни станица культура ЦIен агитбригада, Нохч - ГIалгIай краеведчески музея болхлой, республикански библиотека хоржамий кампане пропагандисташ, Червленски больница медицински болхлой, автолавка.

Iуйрийна 11 сахьат даьлча кхоач тхо № 2 йолча жа лоргача пункте. Жа лоргача цехера хьахоз болх беча машений тата. ЮвргIа санна бIаргча Iодеккхар говзача кулгаша устагIан тIера тха. Из вар Ялалов Резван, ШоллагIа кIира да цо хIара денна 80—90 устагIа лоргаш 350—400 килограмм тха доаккха. Цул дукха тIехьабусаш бац Курманов Сали, Мадаев Ваха, Ажбулатова Маддан, Байрамова Тамари.

Делкъийна хIама дуача хана жа лоргараша ладийгIар оаха йийшача лекцега, хоржамех йолча информацега, уж хьежар агитбригада художественни самодеятельноста концертага.

С. УМРИХИН,
автоклуба заведующи.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФАМ ВАН ДОНГА ДАЬ КЪАМАЬЛ

ХАНОЙ, 14 июнь. (ТАСС). «ТIема вьетнамизаци» е гIерташ йола американски политика йохаш латт, котало, юххера а, вьетнамски халкъагахьеи Индокитая кхыча халкъашкахьеи хургья, аьнна хьакхайкадир ДРВ премьер-министра Фам Ван Донга керда хержача ДРВ къаман собране хьалхара сесси чакхйоаллаш хиннача заседане. Къулбехьен Вьетнама, Лаоса, Камбоджа патриотически низаша тIем тIа доахача толамий лаккха мах а бaь, Фам Ван Донга, ВИА агентства беча хоамагIа, хьакхайкадаьд, дукха ха йоацаш патриоташа яьхача коталонаша кIоаргга воздействи ергья Индокитаерча событей лелама, аьнна.

«ТIема вьетнамизаци» яра план, аьлар Ван Донга, Къулбехьен Вьетнаме бакъонца йохаяьй. ДРВ премьер-министра белгалдаьккхар, сайгонски марионеточни администрацена чухьара вIашдухьаленаш иръенна, США-неи цар хуллаштеи юкъера барт чIоаггIа нийгIа, американски бIуна юкъера тIема духьалара уйлаш тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар. Цо белгалдаьккхар, Къулбехьен Вьетнама патриотически низий денал чIоагIденнеи мугIараш шерденнеи хилар.

Фам Ван Донга дIахо белгалдаьккхар, тIема, политически, экономически, финансови халонаш тIа-тIа дукхагIа хуллашехьа а, агрессивни тIема духьала гуччахьа американски халкъа оппозици йоллашехьа а, хьалхагIа шоаш лелаяь политика лелаю хIанз а КIайча цIенои Пентагонои. Цу хьалашка, хьакхайкадир цо, вьетнамски халкъо кхы тIа а чIогIбергба агрессеца духьала лоаттабу къовсам, дерригача доакъошка низ алсам а боахаш, тIа-тIа чIоагIлуш латтача Индокитая кхыча халкъашнарча солидарностах, вежарашха долча социалистически мехкашеи дерригача дунен халкъашеи тIа-тIа дукхагIа хьаллоацаши новкъостал деши хиларах ког гIортолга а еш.

ДРВ премьер-министра бехке йир тIом бIаьхбе гIерташ йола парижски переговорашкара вIашагIкхийттача Штатий политика, хьакхайкадир, ДРВ правительстваи Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йолча революциони правительстваи нийсхоa политика дунен общественноста шеррача гIозараша тIа-тIа дукхагIа кхетаеш хилар. США империалисташа лелаеча юкъе гIертареи агрессеи политика, хьакхайкадир Фам Ван Донга, духхьал дерригача дунен тIарча халкъашта кхерам бахь. «Никсона доктрина» аьнна керда тилла цIи а йолаш йолча США глобальни стратегеца, шеко йоацаш, духьалбаргба дерригача прогрессивни адамий шерра къовсам. Американски империализмана духьала халкъаша лоаттабеча къовсама цхьа дакъа лоархIаш вай къовсам, аьлар цо, чIоагIа хьаллоац Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи оагIонгахьара.

Тха партеи правительстваи араxьара политика, хьакхайкадир премьер-министра, марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи ларда тIа латта социалистически мехкашцара а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн боламцара а солидарности доттагIали чIоагIдара Азерча, Африкерча, Латински Америкерча къамийкертамукъален боламашцара солидарность империализмана духьала цхьана лоаттабеча къовсама духьа чIоагIъяра тIаерзаяь я.

Машари кхерамзлеи чIоагIъяр

Ерригача континентий кепайоазоно, радиос, телевидене ма дарра кепа а тох, шерра дашха а доашх город Москван Бауманский хоржамий округерча харжархошца вIашагIкхийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даь къамаьл. Дунен общественностеи прессаи уйла чIоаггIа тIаэзай дунен халкъашта юкъерча гIулакхий юкъмоттигерча проблемай хьакъехьа Л. И. Брежнева дийцараша, кхохкам кIаьдбара, машари кхерамзлеи чIоагIъяра, халкъашта юкъера дикача лоалахой гIулакхаш дегIаккхувлара тIаерзаьча предложенеша.

* * *

ВАРШАВА. Польша кепайоазоно, радиос, телевидене чIоаггIа уйла тIайохийт КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева г. Москван Бауманский хоржамий округерча харжархошца вIашагIкхийттача хана дахьа къамаьл.

Цар из белгалдоаккх советски халкъа вахара хьал лакхдара программеи машар бахьан долаш СССР-о леррагIа чакхйоахача политике баьккха лоархIаме гIан санна.

Л. И. Брежнева къамаьл, белгалдоаккх польски радиос шиъ комментаре тIа, — из да Советски Союза аргIанара машара инициатива хьахьокхар, Советски Союза Коммунистически парте советски халкъа йоакхо еш хилара дола кхы цхьаькха а тешал.

СОФИЯ. Город Москван Бауманский хоржамий округерча харжархошца вIашагIкхийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даь къамаьл пайоазоно общественностои.

КПСС ЦК Генеральни секретара къамаьл, язду «Земеделско знаме» яхача газето, — из из чурча вахара дерригача доакъошка советски мехко даьха доккхий толамаши хIаьта иштта СССР-о лелаеча машар безача арахьарча политиках хьахиннараши цхьана вIашагIтохар. Долла хIама сага иразa — из да Л. И. Брежнева дешашкара кхетаде йиш йолаш дола керттердар.

Л. И. Брежнева къамьлаца, язду «Отечествен фронто», долла хIама геттара шаьра хьаььннад Советски Союзи цун цхьоагIонхойи машара тIехьа латт. Керттера лерхIар а лаьрхIа цар оттадаьа герз дIадаккхарах дола дош.

АЛЕКСАНДРИЯ — ВIашагIкхийттача Iарбий Республика йоккха экономически центр, мехка форпацара коа наIараш. ХIара шера порте доагIа пхе а контиентера шиъ эзарнел тIех кема. ТIеххьарча шерашка Александрийски гаване каст-каста бIаргагу Советски Союза байракхаш тIаягIа кемаш.

СУРТА ТIА: Александрие улицашка.

И. МИХАЙЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьажа, ладувгIа

ТЕЛЕВИДЕНИ:
17 июнь

11.00 — Бераштa. Мультипликационни фильмай сборник. 12.25 — Дешархошта. «Байнарий синош» яха телевизионни спектакль. ЦхоалагIа дакъа. 17.30 — «Социализма дуне». Дунен халкъашта юкъера программа. 18.00 — Телевизионни кердараш (нохчий, эрсий меттала). 18.20 — Документальни фильм. 18.40 — Сберкассай балхага хьожаш ба. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.25—Шоана, бераш. 19.35—«Кхоайтта миха ягIа улица» яха художественни фильм. 21.00 —«Ха». Информационни программа. 21.30 — Боксах йола Европа чемпионат. Мадридера передача.

РАДИО:
17 июнь

6.30 — Пятилетка къахьегама ахка. Юрта боахама болхлошта (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Зикар хьадала риНохч - гIалгIай мехка из дIадаржара социально-экономически хьали» яха беседа (нохчий меттала). 8.40 — «Вай даьхенах илли доах вай» яхача иллей концерт (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий еттала). 16.20 — «Лаккера совгIат деннад» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.35 — Ашараш. 16.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.15 — «Хургдар тахан хьахул» яха передача (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Москва. 18.10 — Юрта боахама болхлошта дола концерт (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

РАДИО:
18 июнь

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан никъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Социализма мехкашка яха беседа (гIалгIай меттала). 8.40 — КПСС XXIV съезда соцамаш кхочушде (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Микрофона хьалхашка ба телевиденеи радиовещанеи инструментальни ансамбла солисташ (нохчий меттала). 16.30 — Медицински болхлочун Денга. «Дика говзал я лор» яха очерк. (гIалгIай меттала). 16.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.15 — Къона тIехье (гIалгIай меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Комсомола ветеранашка дьыга дош. (Нохч-гIалгIай комсомола исторега (эрсий меттала). 18.10 — Нохч-гIалгIай халкъа иллеш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05122. Заказ № 5481.